№ 146 ԵՐԵՔՇԱԲԹԻ ՅՈՒԼԻՍԻ 8

1908

ԵՐԵՔՇԱԲԹԻ ՅՈՒԼԻՍԻ 8 № 146

ԵՐԵՍՈՒՆ ՎԵՑԵՐՈՐԴ ՏԱՐԻ

ՄՇԱԿ

Տարեկան գինը 10 ռուբլի. կէս տարվանը 6 ռուբլի.

Առանձին համարները ԱՄԷՆ ՏԵՂ 5 ԿՈՊ.

Թիֆլիսում գրվում են խմբագրութեան մէջ.

Մեր հասցէն՝ Тифлисъ, редакція „Мшакъ" Базарная ул. д. Тамамшева № 16. կամ Tiflis, Rédaction „Mschak".

Տելեֆօն № 253.

Խմբագրութիւնը բաց է առաւօտեան 10—2 (բացի կիրակի և տօն օրերից)

Յայտարարութիւն ընդունվում է ամեն լեզւով

Յայտարարութիւնների համար վճարում են իւրաքանչիւր տողատեղին 10 կոպէկ

Տելեֆօն № 253.

ՀԻՄՆԱԴԻՐ ԳՐԻԳՈՐ ԱՐԾՐՈՒՆԻ

«ՄՇԱԿԻ» ԽՄԲԱԳՐՈՒԹԻՒՆԸ

Յիշեցնում է բոլոր այն բաժանորդներին, որոնք յուլիսի 1-ին չեն վերանորոգել իրանց բաժանորդագրութիւնը կամ չեն յայտնել, որ խնդրում են շարունակել, շտապեն ուղարկել մինչև ամսիս 15-ը իրանց կիսամեայ վճարը. իսկ եթէ դրամը անմիջապէս չեն կարող ուղարկել, յայտնեն՝ երբ կուղարկեն, որպէսզի լրագրի առաքումը չընդհատվի: Ընդհատումն առաջ է բերում թէ ծախքեր և թէ թիւրիմացութիւններ:

(Ն. Շ. Կ. եր.) (առ.) 4—4

ԹԻՖԼԻՍԻ ՔԱՂԱՔԱՅԻՆ ՎԱՐՉՈՒԹԻՒՆԸ

յայտնում է, որ այս յուլիսի 10-ին, ցերեկվայ ժամը 1-ին, կատարվելու է ԱՃՈՒՐԴ, կապալով տալու համար Կուկիայի և Հալաբարի արօտատեղիները: Պայմանների և ուրիշ տեղեկութիւնների մասին դիմել Ուպրավայի 4-րդ բաժանմունքին: (ապ.) առ. 1—1

Զանգեզուր

գաւառի Ղափանի շրջանի գիւղական

ՄԻԴԱՍԵԱՆ ԴՊՐՈՑՆԵՐԻ ՀԱՄԱՐ ՀԱՐԿԱՒՈՐ ԵՆ

ՑԵՆԶԱՒՈՐ ՈՒՍՈՒՑԻՉՆԵՐ

Ամսական 35—40 րուբլի ռոճիկով, բնակարան, վառելիք և ծառայ: Ցանկացողները մանրամասն պայմանների հետ ծանօթանալու համար թող բարեհաճեն դիմել մինչև յուլիսի 20-ը, ներկայացնելով իրանց կրթական ցենզի և ուսուցչական գործունէութեան մասին համառօտ տեղեկութիւններ հետևեալ հասցէով. Баку, К-ра Арамаздъ, А. Вачьянцу.

(ապ. 5, 6, 8, 10, 12 առ.) 5—3

ԱԼԵՔՍԱՆԴՐՈՊՈԼԻ

Արղութեան չորսդասեան օրիորդաց դպրոցի համար

Հարկաւոր է

աւագ ուսուցիչ բարձրագոյն կամ մանկավարժական կրթութեամբ (ուսուցչական ինստիտուտաւարտ), շաբաթական 14 դաս, տարեկան 1200 ռուբ. ռոճիկով: Խնդիրները վկայագրերով պէտք է ուղարկել մինչև յուլիսի 15-ը այս հասցէով՝ Александрополь, Приходскому попечительству армянской церкви св. Богородицы.

Ս. Աստուածածնի եկ. հոգաբարձութիւն.

(Ն. Ն. Շ.) ա 10—8

ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ

Մահտեսի-Յովհաննէս Տէր-Յակոբեան,

Բնիկ Խարբերդցի, Քեսերիկ գիւղէն, աւելի քան 22 տարի է, որ եկած է այս կողմերը. կը կարծուի թէ ինքը կը մնար ժամանակ մը Թիֆլիսի մէջ և յետոյ Թիֆլիսի մօտ Ծալկա անունով գիւղի մը մէջ ինքը ամուսնացած է յոյն աղջկան մը հետ: Արհեստով կօշկակար է: Գիտցողները թող հաճին հաղորդել «Մշակի» խմբագրութեան:

(ա.) 6—5

ՇՓՈԹ ԴՐՈՒԹԻՒՆ

I

Տեղապահութիւնը փորձում է ցոյց տալ իր վարչական ընդունակութիւնները:

Եւ ցոյց է տալիս:

Նա անկարող է հանդիսանում լուծել մի այնպիսի ինքն ըստ ինքեան պարզ խնդիր, ինչպէս է պատուիրակների ընտրութիւնը Ներսիսեան դպրոցի հոգաբարձուներ ընտրելու համար:

Տատանում, որոշումների անհիմն փոփոխում, շփոթ և թիւրիմացութիւնների կուտակում:

Այդ է իրականութիւնը:

Կիրակի օրը, յուլիսի 6-ին, Թիֆլիսի հասարակութիւնը ճաշակեց այդ շփոթը:

Այդ հասարակութեանը հրաւիրել էին եկեղեցիներ՝ պատուիրակներ ընտրելու:

Եւ նրան միայն հանդիսատես արին թիւրիմացութիւնների:

Նախագահող քահանան պատուէր էր ստացել ընտրութիւններ կատարելու, իսկ միևնոյն ժամանակ խօսվում էր տեղապահի կարգադրութեան մասին՝ յետաձգելու ընտրութիւնները:

Ընտրել թէ յետաձգել—այդ հարցը տալիս էին միմեանց ծխականները եկեղեցիներում և վճռում իւրաքանչիւրը իր կերպ:

Սակայն մի հանգամանք հեղինակօրէն և արմատական կերպով ինքն ըստ ինքեան վճռում էր հարցը:

Դա այն էր, որ եկեղեցիներում չէր հաւաքված ծխականների մի հինգերորդ մասը, որպիսին պահանջվում է ընտրական ժողովի վաւերականութեան համար: Ուստի և ժողովները ինքն ըստ ինքեան պէտք է լուծված համարվէին:

Հաւաքված ժողովականների համար, այնու ամենայնիւ, հետաքրքրական էր այն հարցը, թէ ինչ դիրք պէտք է նրանք բռնէին, եթէ ընտրողների թիւը լինէր բաւարար:

Տեղապահի կարգադրութիւնը պաշտօնապէս յայտնի չէր նախագահող քահանաներին, իսկ նրանց հրամայված էր ընտրութիւններ անել որոշ կանոնադրական հրահանգով:

Այժմ հարց է ծագում. միթէ տեղապահութիւնը մինչև այժմ չէ կարողացել պարզել իր համար թեմական դպրոցների հոգաբարձութիւն կազմելու խնդիրը:

Միայն Ներսիսեան դպրոցը չէ կանգնած այդ խնդրի առաջ: Միւս թեմական դպրոցներն էլ նոյն վիճակի մէջն են:

Կանոնները ընդհանուր են բոլոր թեմերի համար:

Եւ այդ կանոններն են, որոնք ներկայումս ոյժ ունեն և որոնցով պէտք է առաջնորդվել:

Եթէ այդ կանոնները անյարմար էին և անընդունելի, պէտք էր իր ժամանակին հոգալ նրանց խմբագրութիւնը բարեփոխելու: Անշուշտ այդ կարելի է անել և յետոյ, բայց քանի որ նրանք չեն փոխված, պէտք է ղեկավար լինեն ընտրութիւնների ժամանակ մինչև նոր կանոններ մշակելը:

Ա. Քալանթար

ՎԵՐՋԻՆ ՏԵՂԵԿՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

—

Էջմիածին, 5 յուլիսի

Ինչպէս յայտնի է, կաթողիկոսական ընտրութիւնների առիթով Էջմիածնի սինօդը անցեալ դեկտեմբերի 7-ին դիմումն է արել մինիստրութեան՝ խնդրելով իրաւունք տալ երկու նորահաստատ թեմերին՝ Արևմտեան Եւրոպայի և Ամերիկայի, մասնակցել ընտրութիւններին:

Մինիստրութիւնը, ի նկատի առնելով յարուցված խնդիրը, լրացուցիչ տեղեկութիւն էր պահանջել այդ թեմերի մասին, որպիսիները սինօդի կողմից ուղարկված են ներկայ տարվայ փետրվարի 15-ին: Այդ առիթով որևէ կարգադրութիւն արված է թէ ոչ—յայտնի չէ. փաստ այն է միայն, որ յիշեալ թեմերի առաջնորդները — Ամերիկայից Եզնիկ եպիսկոպոս Ապահունին և Արևմտեան Եւրոպայից (Մանչեստրից) Ութիւճեան Գէորգ եպիսկոպոս—յունիսի 12-ին (ն. տ.) դիմումն են անում սինօդին և խնդրում շտապեցնել հարցի լուծումը, քանի որ մօտենում է ընտրութեան ժամանակը:

Նոյնպիսի դիմումով շտապեցնում է նաև Օրմանեան պատրիարքը: Սինօդին ուղարկած նրա հեռագրներից (մայիսի 19-ին և վերջինը յունիսի 18-ին) երևում է, որ ընտրողական թերթիկները դեռ ևս յանձնված չեն պատրիարքարանին. դրա շնորհիւ կաթողիկոսական ընտրութեան գործը, պարզ է որ, ենթարկվելու է պատահականութիւնների:

Սինօդը ստանալով պատրիարքի վերջին հեռագիրը՝ նոյն օրը ևեթ կրկին անգամ հեռագրական դիմումն է արել մինիստրութեան և խնդրել շտապեցնել թերթիկների յանձնումը: Պատասխան մինչև այսօր էլ չը կայ և առիթները այդ դիմումների մնում է անյայտ:

Լ. Դ.

—

Թաւրիզ, 6 յուլիսի: (Մինչև Ջուլֆա տելէֆօնով: Հեռագրական հաղորդակցութիւնը մինչև Ռուսաստան դեռ ևս չէ վերաշինված):

Յուլիսի 4-ին, երեկոյեան, ռուսաց գեներալ-հիւպատոսը գնաց քաղաքից դուրս գտնվող շահի Սահիբ-Դիվանէ պալատը և, ներկայանալով Ռահիմ-խանին, պահանջեց, որպէսզի նա իր ձիաւորներով հանգիստ մնայ և խնայէ ժողովուրդը:

Խիավան փողոցում, իր դրագոմանի և կօզակների օֆիցէրի հետ միասին կառքով անցնելու ժամանակ, հիւպատոսի առջևը խռնվեց բազմաթիւ ամբոխ և խնդրեց նրան պաշտպանել իրանց կանանց ու երեխաներին բռնութիւններից, յայտնելով որ իրանք շահի դէմ ոչինչ չունեն և հնազանդվում են նրան:

Հիւպատոսը յորդորեց նրանց հանգիստ մնալ:

Յուլիսի 5-ին ժամանակաւոր կառավարիչ Մուխթադիր-ուդ-Դովլէն հեռագիր է ուղարկել, առաջարկելով անհրաժեշտ միջոցներ ձեռք առնել քաղաքը խաղաղեցնելու համար, այսինքն ժամանակաւոր կերպով հեռացնել մուշտէիդներին և քաղաքապետ Միւզաուլ-Նիզամին, նմանապէս նախազգուշացնելով Ռահիմ-խանին, որպէսզի նա զսպէ իր ձիաւորներին:

Այդ կարգադրութեան արդիւնքին սպասելով՝ այսօր հանգիստ է պահում իրան ժողովուրդը:

Գնդակաձգութիւնը դադարել է:

(«Հ. Գ.»)

—

Կ. Պոլիս, 6 յուլիսի

Մօնաստիրից ստացվող տեղեկութիւններից երևում է, որ երիտասարդ-թիւրքերի շարժումը վիլայէթի մէջ ընդարձակ չափեր է ստանում: Թիւրքական հրոսակախմբերի թիւը շարունակ աւելանում է:

(«Հ. Գ.»)

—

Վիեննա, 6 յուլիսի

Կ. Պոլսից հեռագրում են «Corresp. Bureau»-ին, որ «Köln. Zeit.» լրագրի հաղորդած այն տեղեկութիւնը, որ իբր թէ անգլիական և ռուսական դեսպանութիւնները ներկայացրել են Ելդըզին մի նօտա, որով առաջարկում են նրան կարելւոյն չափ արագ կերպով ճնշել զինուորական ապստամբութիւնները Մակեդոնիայում, միանգամայն սխալ է:

Ճշմարիտ է միայն այն, որ դիպլօմատները բանաւոր կերպով այդ տեսակ բարեկամական խորհուրդներ են տալիս Բ. Դռանը:

Հիւպատոսներից մի քանիսը իրանց զեկուցումների մէջ իրերի դրութեան վրա նայում են յոռետես կերպով:

Յուզիչ լուրեր են ստացվում, օրինակ, որ երիտասարդ թիւրքերի շարժումը տարածվում է Սալօնիկի վիլայէթում, որ թիւրքական բոլոր համայնքները ներկայումս գտնվում են երիտասարդ թիւրքերի իշխանութեան ներքոյ, և սպասում են միայն, որպէսզի շարժումը տարածվի Ուսկիւբի և Ճանինայի վիլայէթներում, որից յետոյ արդէն կը յայտարարվի յեղափոխութիւնը սկսված:

Այդ լուրերը գնահատելու ժամանակ հարկաւոր է ուշադրութեան առնել այն դժուարութիւնները, որ առհասարակ հանդիպում են շարժման մասին որևէ տեղեկութիւններ ստանալիս:

Դիպլօմատները հանգստացուցիչ բացատրութիւններ են ստացել Բ. Դռնից իրերի դրութեան մասին: («Հ. Գ.»)

—

Կ. Պոլիս, 6 յուլիսի

Մօնաստիրի շրջանում հրոսակախմբերի դէմ գործող զօրամասերի հրամանատար դիվիզիայի գեներալ Օսման-Հիչէթ-փաշան զօրանոցներում շարժման առիթով ուղարկված հրաման կարդալու և հանգիստ մնալու համար յորդորելու միջոցին ծանր կերպով վիրաւորվել է օֆիցէրներից մէկի արձակած մի քանի գնդակներից:

Տեղեկութիւններ են ստացվում, որ Մօնաստիրում օֆիցէրների ու զինուորների ծառայութիւնից փախչելու դէպքերը շարունակվում են անընդհատ:

Այստեղի լրագիրներին հաղորդում են Սամսոնից, որ Թօկատում մեծ հեղձ է պատահել: Ոչնչացել են 2000 տուն, որոնց թւում 800 հոգի կալանաւորներ և 600 նորակոչ զինուորներ:

(«Հ. Գ.»)

—

Քեմախի Դ. գիւղ, 1 յունիսի

Մեր տեղական վիճակը շատ անտանելի է. քիւրդական բաշիբօզուկութիւնները վերջերս բոլորովին սաստկացած են և կրկնապատկուած, նոյնպէս և գաղթական չէրքեզները. կարծես ուրիշ պատուհասներ պակաս էին, հիմա այս աւազակներն ալ աւելցան. անոնց չարութեանց և հասցուցած վնասներուն չափը չկայ: Հազա սովը մեծ, այս անպիտան սովը. կարծես ամենուն վրայ աս պակաս էր. արժուքի սղութիւնը այն աստիճանին հասած է, որ մեզ դէպի գերեզմանին դուռը կը տանի. ցորենի չափը 28—30 ղրուշ, գարին՝ 20—22, իսկ կորեկը 20—21 ղրուշի է բարձրացած, այնպէս որ մենք մեզի կորսնցուցած ենք: Ի՞նչ պիտի ըլլայ մեր վիճակը՝ մենք ալ չենք գիտեր. այս բոլորի վրայ եթէ աւելցնենք զինուորական շարժման համար մեքերէջիութիւնը, այն ժամանակ լաւ կրնաք հասկնալ, թէ ինչ վիճակի մէջ ենք: Ջորիները չենք կրնար քաղաք տանիլ. շալակով ցորեն բերելու ստիպուած ենք քաղաքէն՝ այն ալ շատ չարչարանքով: Ահա մեր ներկայ կեանքը:

Այստեղ աւելորդ չըլլար քիւրդական աւազակութեան մի նմոյշը յիշել: Մայիս 24-ին, գիշերուան ժամը $3^1/_2$-ին, խումբ մը քիւրդեր կողոպտել կուզեն մեր գիւղի Կ. Խ..ի տունը: Անոր նոր եկած ըլլալը լսելով, յոյս ունեցած են պարապ աւարով մը վերադառնալ. և իրենց նպատակին հասնելու համար աւազակները ծակած են պատը, ուրկէ ներս մտնել ուզած են, բայց այս միջոցին տնեցիք լսած են, որով զէնքի կատաղի կռիւով աւազակները փախցուցին առանց անձի վնաս հասնելու: Աւազակներու պետն էր յայտնի աւազակապետ Թէմիրը, Բիւրլին: Այս դէպքը մեծ սարսափի մէջ ձգեց գիւղը. գիւղացիք հանգիստ չունին, ամեն օր կըսպասուի նոր-նոր աւազակութեանց... («Իր.»)

ԴԷՊՔԵՐԸ ՊԱՐՍԿԱՍՏԱՆՈՒՄ

—

Թաւրիզ, 28 յունիսի, երեկոյեան

Այսօր առաւօտեան մի քանի տեղեկութիւններ պօստին հասցրել եմ: Ոչ թէ երեկոյեան լուրերը առաւօտեանին երբեմն հակասում են, այլ իւրաքանչիւր վայրկեան անգամ տարբեր գունաւորումներով է պատկերանում: Քամելէօնական կացութիւն:

Շշուկներ կային, որ շուկան պէտք է բացվի և Ռահիմ-խանը այսօր ժամը 3-ին քաղաք մտնի մեծ շուքով: Ոչ զէնքերի յանձնումն տեղի ունեցաւ և ոչ էլ Ռահիմ-խանը քաղաք մտաւ: Լուր տարածվեց, որ Ռահիմ-խանի (Սարդար-Նուսրաթ) քաղաքամտնելը մնաց վաղ առաւօտեան:

Հայոց թաղի մզկիթում խուռն բազմութեան ներկայութեամբ ժամը $6^1/_2$-ից խօսում է նոր հրապարակ եկած Շէյխ-Ալասկարը: Նա եռանդուն կերպով խօսում է ի նպաստ սահմանադրութեան, համեմելով իր ասածները ղուրանի «այաթներով»: Նա պատուիրեց շուկան չը բանալ մինչև կիսավայրենի հեծելազօրքը քաղաքը չը թողնի: Նա գովեց Սաթթար-խանին և Բաղրին:

Ռուսաց հիւպատոսը ամարանոցից դարձաւ քաղաք:

29 յունիսի

Այսօր առաւօտեան ռուսաց հիւպատոսարանի և մզկիթի պատին յայտարարութիւն էր փակցված սահմանադրականների ստորագրութեամբ, որով յայտարարում էին ռուսաց հիւպատոսին այլևս իրանց գործերին չը խառնվել, համարելով մինչև օրս նրա արած միջնորդութիւնը ոչ անկեղծ. միամտացնում էին, որ բոլոր օտարահպատակները ապահովված են և ոչ մի վտանգ չը պիտի պատահի օտարազգիներին: Սահմանադրականներն այդ յայտարարութեամբ խնդրում էին միայն Հաջի Իբրահիմի տնից ռուս կօզակները վերցնել, առարկելով որ նա ռուսահպատակ չէ, իսկ եթէ ռուսահպատակ է, արգելել, որ իրանց գործերին չը խառնվի և «Իսլամիէի» անջումանը չը գնայ:

Այսօր սպառազինվածների թիւը աւելի շատ է, որովհետև կարծվում է, թէ Ռահիմ-խանը պիտի քաղաք մտնի:

Սուլթան-Նիզամը զինուորներով և ձիաւորներով բազարը պատում էր, յորդորելով խանութները բանալ, բայց ֆէդայիների մի քանի գնդակներից սարսած՝ ամենքը փախան:

Այսօր դրութիւնը աւելի սպառնալից է դառնում. վաղվայ փոթորիկը անխուսափելի է համարվում:

Ռահիմ-խանը այսօր էլ քաղաք չը մտաւ: Նա բանակել է քաղաքի շրջակայքում գտնվող Սահիբ-Դիվան այգում իր հեծելազօրքով:

30 յունիսի

Այսօր խօսվում է, որ երէկ երեկոյեան Ռահիմ-խանի հետ տեսակցողները իբր պատմում են, թէ յիշեալը ասել է, որ այսօր պիտի կորական միջոցների դիմէ համաձայն շահի հրամանների: Իրերի դրութիւնն այսօր, կարծես, գալիս է հաստատելու այդ որոշումը: Լուր հասաւ, որ Խիավան թաղը անձնատուր եղաւ:

Սաթթար-խանը իր հետևորդներով դրօշակ բարձրացրեց նախկին անջումանի շէնքի վրա, նախապէս շրջակայքը պահակներ դնելով:

Վայրկեան առ վայրկեան սպասվում է մեծ արիւնհեղութեան. լսվում են հրացանաձգութեան ձայներ:

Իրօ

ՆԵՐՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

ՆԵՐՍԻՍԵԱՆ ԴՊՐՈՑԻ ՀՈԳԱԲԱՐՁԱԿԱՆ ԸՆՏՐՈՒԹԻՒՆԸ

—

Կիրակի օր, յուլիսի 6-ին, Թիֆլիսի եկեղեցիներում նշանակված պատգամաւորների ընտրութիւնները Ներսիսեան դպրոցի համար, նոր 6 հոգաբարձուներ ընտրելու առիթով՝ չը կարողացան կայանալ, 1) որովհետև օրէնքով պահանջված ծխականների $1/_5$ մասը չը կար, 2) որովհետև հոգևոր բարձր իշխանութեան իրար հակասող կարգադրութիւնները, մանաւանդ տեղապահ Սուրէնեան արքեպիսկոպոսի անժամանակ միջամտութիւնը առիթ տուին զանազան տարաձայնութիւնների և թիւրիմացութիւնների:

Որպէսզի հայ հասարակութեան համար պարզ լինի, թէ ինչ է նոր ծագող հարցի էութիւնը և թէ հարցը խճճել աշխատում է մի յայտնի խմբակ, որի ձեռքումն է գտնվում այժմ Ներսիսեան դպրոցը, զուտ իր թայֆայական, մասնաւոր միտումների համար, ոտնակոխ անելով ժողովրդական իրաւունքները և դպրոցի շահերը,—մենք պէտք է յայտնենք հետևեալ փաստերը:

Ներսիսեան դպրոցը ունի իր կանոնադրութիւնը, որի հիման վրա մինչև 1905 թիւը, այսինքն մինչև Կովկասի Փոխարքայի կողմից ժամանակաւոր կանոնների հրատա-

[illegible] կատարվում էր 12 հոգաբարձուների և 4 կանդիդատների ընտրութիւնը։ [illegible]

[illegible]

Թեամբ, Թեմի պատուիրակների ժողով, երկու-երկու պատուիրակ այն քաղաքի եկեղեցիներից, ուր գտնվում է հոգևոր դպրոցը, որոնց ընտրում է ծխականների ժողովը ներկայ եղողների ձայների մեծամասնութեամբ, մի-մի պատուիրակ Թեմի միւս քաղաքների եկեղեցիներից, ընտրված նոյն ձևով, և մի-մի պատուիրակ ամեն մի գործակալական շրջանից, ընտրված գիւղական եկեղեցիների ներկայացուցիչների ժողովից։ Հոգաբարձական խորհրդի անդամները ընտրվում են 4 տարի ժամանակամիջոցով։

3) Հոգաբարձական խորհրդի անդամները հաստատվում են պաշտօնում ամենայն հայոց կաթողիկոսից։

4) Հոգաբարձական խորհրդի անդամների կազմի կէսը դուրս է գալիս 2 տարուց յետոյ, առաջին անգամ վիճակով։

5) Թեմի պատուիրակների ժողովը ընտրում է հոգաբարձական խորհրդի լիազօրութիւնների ժամանակամիջոցի համար վերստուգող յանձնաժողով, որի եզրակացութիւնը հաղորդվում է Էջմիածնի սինոդին։

6) Ամեն տարվայ նախահաշիւները, ինչպէս և հոգաբարձական խորհուրդների հաշիւները հաստատվում են Էջմիածնի սինոդից։

Այս կանոնների իմաստը շատ պարզ է. 1) պատուիրակները ընտրում են հոգաբարձուներ և նրանց լիազօրութիւնը դրանով էլ վերջանում է, միայն 2) պատուիրակները հոգաբարձուների հետ միասին ընտրում են և վերստուգող յանձնաժողով։ Պարզ է, քանի որ 2 տարուց յետոյ 6 հոգի նոր հոգաբարձուներ պէտք է ընտրվեն, այդ նոր հոգաբարձուներ ընտրող պատգամաւորներն էլ նոր պէտք է ընտրվեն։

Թիֆլիսի Թեմի առաջնորդը, ի կատարումն ժամանակաւոր կանոնների 4-դ կէտի, պարտաւոր էր վաղուց նշանակել նոր 6 հոգաբարձուների ընտրութիւն։ Այդ մասին նա առաջադրութեամբ դիմում է տեղապահ Սուրէնեան արքեպիսկոպոսին և խնդրում թոյլատրել կատարելու նոր պատգամաւորների ընտրութիւն։ Տեղապահը պաշտօնապէս հաստատում է առաջնորդի կարգադրութիւնը և պատուիրում է կատարել տալ Թեմի բոլոր եկեղեցիներում նոր պատգամաւորների ընտրութիւն, համաձայն ժամանակաւոր կանոնների։

Այդ հիման վրա էլ առաջնորդը կարգադրութիւններ է անում, հրատարակելով միևնոյն ժամանակ նոր «Հրահանգ Ներսիսեան ազգային-հոգեւոր դպրոցի հոգաբարձական ընտրութեան», որ հիմնված է ժամանակաւոր կանոնների վրա։

Եւ այդ կարգադրութեան հիման վրա, Թիֆլիսի բոլոր եկեղեցիներում յուլիսի 6-ին նշանակված էր պատգամաւորների ընտրութիւն։

Սակայն Ներսիսեան դպրոցի այժմեան հոգաբարձութիւնը և որոշ անձինք այն խմբակից, որին պատկանում է այժմեան հոգաբարձութեան անդամների մեծագոյն մասը, բողոքներ են ուղարկում տեղապահին, գանգատելով թէ առաջնորդը ապօրէն կարգադրութիւն է արել նշանակելով նոր պատգամաւորների ընտրութիւն, այլ պէտք է գումարէ 1906 թ. ընտրված պատգամաւորներին։ Իրանց այդ կարծիքը հիմնում են Ներսիսեան դպրոցի կանոնադրութեան վերոյիշեալ 11 րդ յօդուածի վրա։

Եւ տեղապահը, որ ինքն է հաստատել առաջնորդի առաջադրութիւնը՝ կատարել նոր պատգամաւորների ընտրութիւն, որ ինքն է դեռ 1894 թ. կաթողիկոս Խրիմեանի հաստատութեամբ հրատարակել հրահանգ, ոչնչացնող կանոնադրութեան վերոյիշեալ 11-րդ յօդուածը, այդ տեղապահը, առանց խնդիրը քննելու, առանց գործի էութիւնը հասկանալու, հեռագրում է—եթէ միայն հաւատանք «Զանգակ» Թերթին—յետաձգել ընտրութիւնը։

Միւս կողմից առաջնորդը ոչ մի կարգադրութիւն չէ անում ժողովների յետաձգման մասին, որից կարելի է եզրակացնել, թէ կամ տեղապահի հրամանը այլ մտքով է, կամ առաջնորդը, քաղաքից բացակայութեան պատճառով, չէ կարողացել տնօրէնութիւն անել։ Բացի դրանից՝ մի կարգադրութիւն ևս շփոթութիւն պատճառեց ծխականներին։ Առաջնորդի հրատարակած պաշտօնական հրահանգի մէջ (§ 5) ասված է. «Եթէ առաջին ժողովը չը կայանայ, երկրորդ ժողով նշանակվում է մի շաբաթից յետոյ և ժողովը համարվում է օրինաւոր՝ որքան և պակաս լինի ժողովականների թիւը»։ Սակայն գործակալ քահանայի՝ եկեղեցիների աւագ քահանաներին ուղղած գրութեան մէջ ասված էր, թէ, առաջնորդի կարգադրութեան համաձայն, եթէ ժողովը չը կայանայ, պէտք է յետաձգել օգոստոսի 31-ին։ Արդեօք այս կարգադրութիւններից որն է ճիշտը, յայտնի չէ, և առաջնորդի մեղքն այս կէտում այն է, որ նա իրար հակասող հրահանգներ է տալիս։

Այսպէս թէ այնպէս, կիրակի ծխական ժողովները չը կարողացան կայանալ ծխականների օրինական թիւ ($^1/_5$) չը լինելու պատճառով։ Սակայն մի քանի անձանց գործ դրած ջանքերը՝ բողոքներ յարուցանել ծխական ժողովներում առաջնորդի դէմ և գովաբանել տեղապահի կարգադրութիւնը՝ ապարդիւն անցան, որովհետև 1) ծխական ժողովներ չը կային, 2) ոչ մի օրինաւոր և արդարադատ մարդ չէր կարող որևէ կարծիք յայտնել, առանց նախապէս ծանօթ լինելու նիւթերի հետ, տեղապահի կարգադրութեան էութեան հետ։

Այժմ առաջնորդին է մնում կարգադրել և բացատրել՝ 1) արդեօք յետաձգված են ընտրութիւնները, թէ այլ ևս նոր պատգամաւորների ընտրութիւն չը պէտք է լինի, 2) եթէ յետաձգվում են կամ ջնջվում—ինչ հիման վրա։

Հ. Ա.

ԴԷՊԻ ՀԱՄԱՄԼԻ ԵՒ ԱԲԱՐԱՆՊՕԼ

III

Համամլիում ուրախալի էր տեսնել գիւղացիների հետաքրքրութեան ակներև նշանները դէպի գիւղատնտեսութեան և արհեստների կատարելագործութիւնները։

Բացատրութիւնները և դասախօսութիւնները զբաղեցնում էին նրանց և առիթ դառնում նորանոր հարցափորձերի։

— Սկզբում երևաց մի փոքր կասկած և սառնութիւն,—յայտնեց ինստրուկտորը,—բայց յետոյ ուժեղացաւ վստահութիւնը դէպի մեր գործը։

— Ի՞նչպէս առաջ եկաւ այդ փոփոխութիւնը։

— Մի աչքի ընկնող համեմատական փորձից յետոյ,—բացատրեց ինստրուկտորը։—Գիւղի մէջ իբրև լաւ տնտեսուհի համարվող կանանցից մէկը՝ Փ.-ն, կշռելով կաթը և իր ստացած իւղը, տեսաւ, որ մի պուդ կաթից նա կարողացել է հաւաքել ամենաշատը 1 ֆունտ 8 մսխալ, մինչդեռ կաթնարանում միևնոյն ժամանակ կաթի նոյն քանակութիւնից ստացել էին $1^3/_4$ ֆունտ, ուրեմն $^2/_3$ ֆունտ աւելի։ Ահա այդ հանգամանքը, որ իսկոյն յայտնի դարձաւ գիւղին, փոխեց գիւղացիների տրամադրութիւնը կաթնարանի օգտին։ Եւ այժմ շատ շատերն են ուզում կաթ բերել կաթնարան։

Անշուշտ, այդ հաշւով սերզատ մեքենան գործածելուց կարելի է ամեն մի կովից ստանալ առնուազն 20 ֆունտից աւելի իւղ, քան ընդունված սովորական չափն է ամբողջ ամառվայ ընթացքում։

Սերզատի գործելու ժամանակ բացի աշակերտներից կաթնարան գալիս են գիւղացիներ թէ Համամլիից և թէ շրջակայ գիւղերից։

Իմ այնտեղ եղած առաջին օրը եկան այցելելու և դիտելու Թուրքեր Գեօզալդարա գիւղից և հայեր Ախուրլա գիւղից։ Վերջիններս հաւանեցին նոր գործը և խնդրեցին բանալ կաթնարան և ջուլհականոցի ճիւղ իրանց գիւղում։

Այդ խնդիրը յարգվեց և մենք կարգադրութիւն արինք, որ հետևեալ օրն իսկ մի սեպարատոր և մի ջուլհակութեան տորք ուղարկվեն Ախուրլա գիւղը, ուր և պէտք է մենք գնայինք հետևեալ օրը։

Թէ կաթնատնտեսութիւնը և թէ ջուլհակութիւնը ուսուցանվում են հայ. ծխական դպրոցի շինութեան մէջ։ Երկու մեծ սենեակներից մէկի մէջ զետեղված է կաթնարանը 20 աշակերտ-աշակերտուհիներով, միւսի մէջ ջուլհակութեան տորքերը 40 աշակերտ-աշակերտուհիներով։

Գեղջկուհիները աւելի շահագրգռված են ջուլհակութեան արհեստով և սովորողների մեծագոյն մասը բաղկացած է աղջիկներից և կանանցից։

Չը նայելով որ արհեստանոցի գոյութիւնը միայն երկու շաբաթ էր, այնուամենայնիւ ստացած արդիւնքը աւելի քան գոհացրել էր գիւղացիներին։ Նրանց համար շատ գրաւիչ և համոզիչ էր եղել մի քանի սրբիչների պատրաստվելը «Համամլի» մակագրութեամբ։ Բոլորը ցանկանում են գործել այդպիսի սրբիչներ և մի քանի հասարակ ճոթեր։

Գիւղացիներից երեք հոգի պատուիրել են տեղական հիւսնին շինել տորքեր՝ նման արհեստանոցում եղած տորքերին։ Հիւսնը հմուտ անձ է իր գործի մէջ և յոյս կայ, որ շուտով տայ մի քանի տորքեր։ Այն ժամանակ գործը աւելի արագ կընդարձակվի։

IV

Հետևեալ օրը, յունիսի 28-ին, մենք ճանապարհ ընկանք դէպի Արագածի լանջի վրա գտնվող գիւղերը։

Ինձ հետ էին կաթնատնտեսութեան ինստրուկտոր Մ. Սողոմոնեանց, նպաստամատոյց յանձնաժողովի լիազօր Ս. Տէր-Պօղոսեան, Համամլի գիւղական համայնքի ներկայացուցիչներից Արշ. Տէր-Սիմէօնեան և ջուլհակութեան վարպետ Յ. Արխատակեան։

Մենք անցնում էինք կանաչկոտ արտերով և մարգագետիններով։

Հացաբոյսերի ցանքսերը բռնել էին ընդարձակ տարածութիւն։ Աւելի սահմանափակ ծաւալով, բայց և այնպէս բաւական յաճախ մենք հանդիպում էինք գետնախնձորի դաշտերի։

— Եթէ փոքր ինչ էլ անձրևներ գան, —յայտնում էին գիւղացիները,—այն ժամանակ հունձը ապահովված կը լինի լիառատ չափով։

Առաջին գիւղը, ուր գնացինք, Զօթուր գիւղն էր։

Մենք իջանք մեղուապահ Շահմուրադեանի փեթականոցում, թէ մեղուաբուծութեան այդ փորձի հետ ծանօթանալու և թէ ժամանակ վաստակելու՝ մինչև որ գիւղական ներկայացուցիչները կը հաւաքվեն զրոյցի համար։

Մեղուանոցում կային կարգով շարված Դադանի փեթակներ։ Մի ապահով ծածկոցի տակ էլ տեղաւորված էին հին նահապետական փեթակները։

Դադանի փեթակները միայն երկու տարի է, ինչ մուտք են գործել այս տնտեսութեան մէջ։ Նրանց թիւն էր 33, իսկ հին փեթակներինը՝ մօտ 40։

Մեղուապահ Շահմուրադեանը ծերունի է, բոլորովին նուիրված իր մասնագիտութեան։

Նա խօսում էր միայն մեղուներից և չէր կարողանում շեղվել այդ թեմայից դէպի ուրիշ առարկաներ։

Նա բացեց մի քանի փեթակներ շրջանակները տեսնելու համար։

— Այս տարի աւելի խոստումնալից տարի է, քան անցեալն էր,—յայտնեց նա։—Անցեալ տարի ստացվեց մօտ 30 պուդ մեղր, իսկ այս տարի անշուշտ կը ստացվի աւելի շատ։

Տիրունի մեղուապահը հաւանում է Դադանի սիստեմը և շատացնում է օրէ-օր փեթակների թիւը, բայց նա աւելի հաւանում է հին տեսակի փեթակի մեղրի համը։

Թէ այս գիւղը և թէ շրջակայ տեղերը և առ հասարակ ամբողջ Փամբակը մեծ յարմարութիւններ ունեն մեղուապահութեան համար։ Եւ վերջին տարիներում Փամբակի գիւղացիներից շատերը աշխատում են զարգացնել գիւղատնտեսութեան այդ ճիւղը։

Շուտով հաւաքվեցին գիւղացիները և մենք թողինք մեղուանոցը։

Ես կարդացի իմ դասախօսութիւնը և ցոյց տուի ջուլհականոցի պատրաստած իրերը։ Գիւղացիները ուշադրութեամբ դիտում էին և հարցափորձեր անում։

— Շատ ընդունելի է այդ բոլորը,—յայտնեցին վերջում գիւղացիները,—ամեն կերպ կօգնենք ձեզ՝ տարածելու արհեստը մեր գիւղում, համեցէք, մեր աչքի վրա տեղ ունէք։

Գոհ տրամադրութեամբ հեռացանք գիւղից։

Զօթուր գիւղի հողերում մենք նկատեցինք, բացի հացաբոյսերից և գետնախնձորից, նաև կանեփի ցանքսեր, որոնք տալիս են նիւթ Թոկեր պատրաստելու համար։

Անցանք Որդնաւ գիւղի գոմերի մօտով և սկսեցինք բարձրանալ զառիվերով դէպի այն լեռնաշղթան, որ բաժանում է Փամբակը Աբարանպօլից։

Ահա և լեռնաշղթայի կատարը։

Մեր առաջ բացվեց մի ընդարձակ տեսարան։

Արագածը իր բոլոր վեհութեամբ բռնել էր հորիզոնի մեծագոյն մասը։ Արագածի և մերմեջ և ձգված էր Աբարանպօլի ընդարձակ դաշտավայրը։

Մենք սկսեցինք իջնել դէպի այդ դաշտավայրը։

Իսկոյն զգացինք օդի ցրտութիւն։ Փամբակի համեմատաբար տաք կլիման և բարձրաբերձ արտերը փոխարինվեցին աւելի սառն կլիմայի՝ ցածրադիր ցանքսերով։

Հողը այստեղ աւելի անպտղաբեր է, քան Փամբակում։ Հացաբոյսերը յաճախ ենթարկվում են ցրտի և ճնասվում։

Մենք իջանք Ախուրլա գիւղում, որ գտնվում է լճանման աւազանի կողքին։

Գիւղացիները սպասում էին մեզ։ Մեր գալուց մի քանի ժամ առաջ հասել էին կաթնատնտեսութեան և ջուլհակութեան գործիքները և շարժել հետաքրքրութիւն։

Մենք գիշերեցինք այդտեղ։

Դասախօսութիւնը նշանակված էր հետևեալ առաւօտ ժամը 6-ին։

Նշանակված ժամին։ ամեն բան պատրաստ էր։ Գիւղացիները խմբվեցին գործիքների շուրջը, սպասելով նրանց կատարելիք գործին։ Հաւաքվել էին մօտ 120 հոգի։

Տուած բացատրութիւնները և ցոյց տուած գործիքները գոհ տրամադրութիւն ստեղծեցին գիւղում։

Ա. Քալանթար

ՆԵՐՍԻՍԵԱՆ ԴՊՐՈՑԻ ՇՈՒՐՋԸ

Երկու տարի առաջ այս դպրոցը ընկաւ նոր վարչութեան ձեռքը։ Յայտնի է, որ հոգաբարձութիւնը կազմված է 12 հոգուց, այն էլ յայտնի է, որ դրանք բոլորն էլ, առանց բացառութեան, մի պրոֆ, մի գոյնի և, կարելի է ասել, մի խելքի մարդիկ են։ Ապա ուրեմն դրանց մէջ տարաձայնութիւնները տեղ չը գտնելով՝ աւելի մեծ գործ պէտք է ցոյց տային. երկու տարին քիչ ժամանակամիջոց չէ մի վարչութեան համար՝ դպրոցում գործ անելու։ Իրօք, հասարակութիւնը անտեղեակ է այդ դպրոցի ներսը կատարվող գործերին, միայն պատահմամբ, երբեմն-երբեմն այս կամ այն լրագրից իմացվում է, թէ Ներսիսեան դպրոցի հոգաբարձութիւնը բաց է անում VII դասատուն, այնուհետև բաց է անում VII մանկավարժական մասնագիտական բաժնով, ապա թէ փակում է VII դասատունը և բաց է անում բոլորովին նոր ծրագրով, այնուհետև փակում է այդ VII դասատունը՝ ապագայում բաց անելու նպա-

Բ Ա Ն Ա Ս Ի Ր Ա Կ Ա Ն

ՕՐՈՒԱՆ ԿԵԱՆՔԷՆ

Լօնդօն, 30 յունիս (ն. տ.)

Արտաքին լուրերու այս ամայի շրջանին, անգլիական լրագրութեան սիւնակները վերջերս սկսան Պարսկաստանէն հասնող կարմիր հեռագիրներով խճողուիլ, որ, ինչքան ալ, ըստ սովորականին, յաւելեալ և չափազանցեալ ըլլան, երկին բաւական են լսողները ահ ու սարսափի մէջ ձգել։

Որքան ալ չափազանցուած նկատուէր 800 սպանեալ և հարիւրաւոր վիրաւորներու դժնդակ գոյժը, այսուհանդերձ տեղի կար հաւատալու թէ՝ Նորէն ժողովրդի մը արիւնը առատօրէն կը հոսէր՝ անպատասխանատու բռնաւորի մը և նոյնքան անպատասխանատու խորհրդատուներու չարաբաստիկ քմահաճոյքներուն գոհացում տալու համար։ Հեռագրական լուր մը սա խօսքերը կը դնէր շահին բերանը. «Իմ նախահայրերս սրով վաստկեցան այդ գահը ու ես ալ սրով պիտի պաշտպանեմ զայն»... Ազգային ժողովի մը շէնքին վրայ անկաշկանդ ռմբակոծումը, անդամներու անխնայ հալածումն ու դատապարտումը և այլ բազմաթիւ սարսափներ անգամ մը ևս պէտք է արթնցնել սկսան տեղւոյս զգայուն դասին մէջ, և անոնք, որ յաւէտ Թշնամի հանդիսացած էին ռուսական ռէժիմի մը համանման արարքներուն, վերստին ձայն բարձրացնել սկսան այս միենոյն սահմանադրական կարգերու բռնաբարման դէմ, մանաւանդ որ այժմ Պարսկաստանի մայրաքաղաքը ռուս զօրավարի մը դիկտատորութեան ներքև է դրուած և պարսիկ կոզակներ արժանաւոր աշակերտներ կը հանդիսանան իրենց ռուս սպաներուն։ Նոյն եւրոպական ներկայացուցիչներու շէնքերուն վրայ եղած յոխորտանքները շատ բան կը խօսին։

Բերլինի պարսկական հիւպատոսին ազատ ու անկեղծ յայտարարութիւնը տեղական «Tageblatt» Թերթի ներկայացուցչին, որով ռուսական մասնակցութիւն և սադրանք կը տեսնէր շահի վերջին յիմար գործքերուն մէջ, ռմբակոծելով պարլամենտի շէնքը, անդամները հալածելով և նոյն իսկ անոնց անհատական բնակարանները քանդելու և Թալանի ենթարկելու աստիճան յառաջ երթալով, մեծ յարգանքի արժանացուցին զինքը անգլիական մամուլին մէջ, քանի որ ինքն ալ առաջին նախագահը եղաւ նորաստեղծ պարսկական մէջլիսին և շուտով տեղս պիտի գայ՝ այստեղի հիւպատոսական պաշտօնը ստանձնելու։

Լօնդօնի մամուլը միահամուռ է շահի այս վայրագ վարմունքը պախարակելուն մէջ։ Պահպանողական թէ արմատական համահաւասար չափով պարսաւեցին զայն, և թող թոյլ տրուի ինձ մի քանի արտատպումներ ընել այստեղ կրկին «Daily News»-ի մօտակայ խմբագրականէ մը, որ կրնայ իբրև ընդհանուրին կարծիքը ընդունուիլ իր շատ մը կէտերուն մէջ, բացի, ի հարկէ, այն մասերէն. ուր Նորէն կանդրադառնայ անգլօ-ռուսական համաձայնութեան խնդրին և իր նախորդ առարկութիւնները կը շեշտէ։

«Շահը,—կը գրէ,—պարզապէս բռնի ույժ ի գործ կը դնէ՝ իր ժառանգական հնադարեան պահանջները պաշտպանելու։ Ան սերած է Թաթարական վայրագ ղաջար ցեղէն, որ մի քանի սերունդ առաջ գահը գրաւեց, և մինչև այժմ կառավարած է առաւել զարգացած ու դաստիարակուած պարսիկները՝ աւելի բռնութեամբ քան թէ շնորհիւ ունէ արժանաւոր բարձրութեան։ Մուհամէդ Ալի յայտարարած է, թէ իր հայրերուն սուրով տիրացած գահը սուրով պաշտպանել մտադիր է։ Այդ պարծենկոտութիւնը հմայքէ ալ զուրկ է։ Իր նախահայրերը գոնէ ռազմիկներ էին։ Երբ ներկայ շահը «իր սուրով» կը խօսի, ատով իր կոզակ գունդը նշանակել կուզէ... Ան շատոնց ի վեր այս coup d'etat-ն կը պատրաստէր։ Վեց ամիս առաջ, դեկտեմբերին, փորձեց իր առաջին coup d'etat-ն։ Վիժեցաւ, որովհետև պարլամենտի համակիրները պատրաստ էին կռուելու։ Ն. վեհափառութիւնը այդ պահուն Թէհրան էր և իր անձը վտանգի ներքև դնել չէր ուզեր։ Կոմպրոմիզ ըրաւ և հինգերորդ անգամ ըլլալով երդուեցաւ, թէ պիտի յարգէր սահմանադրութիւնը։ Ներկայ պարագային ամեն միջոց ձեռք առաւ վտանգէն հեռու ըլլալ հարուածը տրուած պահուն... Թնդանօթը, մանկական արևելեան անսրտութիւնով մը, շահի Թշնամիներուն տուները քարուքանդելու համար գործածուեցաւ, որոնց մէջ էին նաև նոյնիսկ իր ընտանիքին պատկանող շարք մը կանանց տուները։ Այս պարսիկ կոզակները պարծանք բերին իրենց դաստիարակներուն։

«Շարք մը Թերթերու դիտողութիւններէն սա եզրակացութեան կուգանք թէ՝ իմպերիալիստներու կողմանէ ներկայ դէպքերը կատարեալ արդարացում մը կը նկատուին անգլօ ռուսական դաշնակցութեան։ Եթէ չըլլար մեր այդ համաձայնութիւնը Ռուսաստանի հետ, այժմ ինքզինքնիս պատերազմի կամ միջազգային ծանր կնճռոտութեանց մէջ պիտի գտնէինք։ Սոյն փաստի տրամաբանութեան հետևիլ փոքր ինչ դըժուար է։ Բացարձակապէս ինքզինքնիս վարկաբեկեցինք. թողուցինք որ ռուս քաղաքականութեան գործակատարները ազատօրէն գործեն. պարսկական ազատութեանց ջնջումը անտարբեր աչքով մը դիտեցինք։ Եթէ պատրաստ էինք այսքան զոհողութեան, նոյն ռուս բիւրոկրատիան իսկ չէր դժկամակեր մեր սատրնացման։ Թերևս ըսուի թէ ամեն ինչ կորսուած չէ Պարսկաստանի մէջ։ Շահը, մինչ իր կոզակները պարլամենտի շէնքը քարուքանդ կընեն, օտար մինիստրներուն կը յայտարարէ, թէ մտադիր է ներկայացուցչական հաստատութիւնները յարգել։ Դիմադիր ույժի առաջնորդները գլխատած պահուն նոյնիսկ կը յայտնէ, թէ օգոստոսին նոր ընտրութիւններ պիտի արտօնէ։ Ընտրողներ այն ատեն կրնան առաջել, թէ իրենց ներկայացուցչին գլխուն թէ՞ մարմնոյն համար քուէ տան։ Հաւանական է, անշուշտ, որ պարսիկներու առաւել առնական մասը, Թուրքական ծագումէ բնակչութիւնը, որ Թաւրիզի շրջակայքը կը բնակի, շարունակէ պայքարը։ Բայց Օդեսայէն հասնող հեռագիր մը արդէն կիմացնէ, թէ, եթէ ռուսամարդ կոզակները անբաւական են, ճշմարիտ կոզակներ ևս ուղարկել կարելի է։ Որքան որ պարսիկները պայքարին, այնքան ևս իրենց գերութիւնը պիտի ծանրանայ։ Միևնոյն ժամանակ, հազիւ թէ փորձ մը կըլլուի ռուսական մասնակցութիւնը ծածկելու»։

Այնուհետև յառաջ կերթայ ցուցնել թէ՝ ինչպէս ռուսական մինիստր մը աւելի փոխարքայի՝ քան թէ հիւպատոսի դեր կը կատարէ ու այս coup d'etat-ն կը սարքուի տարակուսելի անկիւններէ հասնող գումարներով և թէ ինչպէս, ճշմարիտ ռուսական եռանդով մը, ռուս զօրավար մը զինուորական կառավարիչ կը կարգուի մայրաքաղաքին։ «Թէ ծը աստիճան կը յարգէ այս անձը միջազգային սովորութիւնները, կարելի է տեսնել այն պարագայէն, որ մեր հիւպատոսարանը իր կոզակներով պաշարել տուաւ... Մեր պրէստիժը յիրաւի շատ ինկած ըլլալու է, երբ ռուս զօրավարի մը հնարաւոր կըլլայ, հակառակ արքայական այցելութեանց և դաշինքներու, մեզ այսքան հրապարակաւ անպատուել...»։

Եւ այնուհետև խմբագրականը կանցնի աւելի կարևոր կէտերու։

«Երբ ռուսական դաշնակցութիւնը առաջին անգամ կը կնքուէր, մենք նախազգուշակեցինք, թէ Ռուսաստանի «տնտեսական մթնոլորտը» շուտով քաղաքական մթնոլորտը պիտի վերածուի և թէ Պարսկաստանի «անկախութիւնը» Քորէայի անկախութեան հաւասարի։ Դեռ տարի մը չանցաւ, սոյն նախազգուշացումները իրականացան։ Ազատական կայսրութիւն մը պէտք չէ ընկերակցութեան մտնէ պետութեան մը հետ՝

...ռակով։ Նրանց գործունէութեան սկզբում լսեցինք, թէ Ներսիսեան դպրոցի հոգաբարձութիւնը ի նկատի ունենալով դպրոցի ժամանակաւոր սնանկութեան ուրուականը, փակում է այդ բաժանմունքը և արդէն ընդունված՝ դպրոցի աշակերտ համարվածները շպրտվում են փողոց։

Այդ ինչ օպերացիաներ են. այդ ինչ փորձութիւններ էք ենթարկում դպրոցը։ Երևում է նախ անում էք, յետոյ մտածում։

Գործ, գործ, գործ։
Հաշիւ, հաշիւ, հաշիւ։
Հրապարակական հաշուետուութիւն։

(Մանգլիս) Դ. Ն.

ՏԵՂԵԿՈՒԹԻՒՆՆԵՐ ԳԱՒԱՌԻՑ

Մօլլայէլ (Խէյվի խանութիւն), 26 յուն.

Յունիսի 17-ին, ցերեկվայ ժամը 2-ին յանկարծ լուր ստացանք, որ հին Ուրգենջ քաղաքը այրվում է։ Անմիջապէս օգնութեան հասան տեղիս հայ առևտրականները. շուտով իմացվեց, որ հրդեհը պատահել է մի Թուրքմէնի որսորդական հրացան պարպելուց. փամփուշտի մէջ եղած փալասի կտորը ընկնելով մօտիկ տանիքի վրա դարսված անհագին խոտի դէզի մէջ՝ բռնկել է նրան։ Բազմութիւնը շտապում էր հրդեհը հանգցնել, սակայն նրանց չէր աջողվում։ Նրանք ստիպված եղան վերջապէս մթերքները դուրս կրել այն շէնքերից, որոնց դեռ ևս կրակը չէր հասել։ Հաւաքված բազմութիւնից շատերը ապուշ կերպով նայում էին այրվող տներին, արտասանելով «Խուդանըն ամիրը դըր» (Աստուծոյ արարմունքն է)։ Հրդեհը ամբողջ գիշեր շարունակում էր իր գործը անարգել. անխնա մնացին հայերիս խանութները միայն, այն էլ շնորհիւ այն հանգամանքի, որ շուտ հասնելով՝ ապրանքները տեղափոխեցին ապահով տեղ։ Հրդեհը ճարակեց 500 տուն բոլորովին. այրվեցին շատերի մէջ մեծ քանակութեամբ ցորեններ. ժողովուրդը անց է կացնում բաց երկնքի տակ. վնասը շատ փոքր են հաշւում։

Թ. Տ. Ց.

Արծւանիկգ. (Զանգ. գ.), 24 յունիսի

Մայիս և թէ յունիս ամիսները մեզանում բաւականին երկար և չորային անցան. գարնանային բուսականութիւնը սկսել է թօշնել և դեղնել. գիւղացիք շատ մեծ յոյս ունէին գարնանային ցանածների վրա և նշաններից երևում էր, որ շատ առատ հունձ կը ստացվի, բայց էլի չար բաղդիցը այդ էլ չորանում է։ Մեզանում՝ առհասարակ Ղափանի ձորերում հացահատիկները միջակ են աշնանային անտանելի եղանակների պատճառով շատերը փչացել են, իսկ դէպի Արաքսի տափարակի ընկած տեղերը շատ առատ է. ինչպէս պատմում են տեսնողները, այդպիսի առատութիւն դեռ եղած չէ մինչև այժմս թէ ցորենի և թէ գարու մասին։ Արծւանիկում արդէն խոտերի աշխատանքից ազատված են. սկսել է գարու հունձը, իսկ ցորենինն էլ շուտով կը սկսվի։ Ցորենի գները իջան Ղափանում. պուդը ծախվում էր 2 ր. 70 կ., իսկ այժմ 2 ր. է ամենալաւ տեսակը, իսկ գարին 60 կ.։ Յոյս ունենք մեր ղափանցիք, որ գները աւելի ևս կիջնեն և անցեալում կրած բոլոր նեղութիւնը կը մոռանան։

Յովսէփ Տէր-Յարութիւնեան

Մերվ, 17 յունիսի

Մերվը իր շրջակայքով երկրորդ քահանայի կարիք է զգում, որովհետև տեղական միակ ծխատէր քահանան հազիւ է կարողանում քաղաքիս հոգևոր ծիսակատարութիւնները կատարել, ուր մնաց եթէ կարողանար և կատարել շրջակայ հայաբնակ կայարանների և աւանների (Թէջէն, Եօլաթան, Թախտաբազար, Սերախս և Կուշկա) հայերի հոգևոր ծէսը։ Պատահել են և պատահում են դէպքեր, որ ննջեցեալը օրերով և շաբաթով տանն է մնում, որովհետև քահանան գնացած է լինում կայարանները, իսկ մինչև նրա վերադառնալը օրեր և շաբաթներ են անցնում և ննջեցեալի տէրը ստիպված է լինում առանց քահանայի կատարել թաղումը կամ հրաւիրել օտարազգի քահանայ։ Երկրորդ քահանայ հրաւիրելու համար երկու տարի առաջ ժողով էր կայացել տեղիս ծխականներից, որտեղ կամենում էինք Մերվում ժամանակաւոր ապրող Բաղաքենդ գիւղացի Մ. ք. Ստեփանեանցին ժամանակաւոր հրաւիրել, մինչև որ կը դիմենք պատշաճաւոր հոգևոր իշխանութեան այդ մասին կարգադրութիւն անելու։ Այդ առաջարկը չընդունվեց շնորհիւ մի քանի խառնակիչ անձնաւորութիւնների և միևնոյն ժամանակ տեղական քահանայի ջերմ պաշտպանների, որոնք չը կամենալով խանգարել տէր-հօր աջող առևտուրը, խանգարեցին երկրորդ քահանայ հրաւիրելը, առարկելով թէ՝ Մ. ք. Ստեփանեանցը բարձր կրթութիւն չունի, ուստի չէ կարող Մերվում քահանայութիւն անել. և միևնոյն ժամանակ նրանք ծխականներին համոզեցին, թէ իրանք շուտով հրաւիրելու են մի համալսարանաւարտ քահանայ։ Ծխականները լսելով համալսարանաւարտ քահանայ հրաւիրելու լուրը, յարմար համարեցին լռել ու սպասել։ Այժմ անցել է արդէն երկու տարի, բայց դեռ երկրորդ քահանայ չէ հրաւիրվում։

Վերջապէս երկար սպասելուց յետոյ, մի քանի անձնաւորութիւնների եռանդուն գործունէութեան շնորհիւ, ամսիս 15-ին ծխական ժողով կայացաւ, որտեղ երկար ու բարակ վիճաբանութիւններից յետոյ ժողովը ընդհանուր համաձայնութեամբ որոշեց և արձանագրեց, որպեսզի շուտով հրաւիրվի երկրորդ քահանայացու։ Իսկ թէ ում պէտք է հրաւիրեն՝ կորոշի առաջիկայ կայանալիք ծխական ժողովը։

Չը մոռանամ յիշել, որ այս անգամ էլ նոյն խառնակիչ անձնաւորութիւններից մէկը դարձեալ աշխատում էր, որ ժողովը չը կայանայ, բայց նրա ջանքերը ի զուր անցան։

Մանասէ

Վաղարշապատ, 4 յուլիսի

Սահակ և Մեսրոպ Թարգմանիչների տօնի օրը, ինչպէս յայտնի է, իւրաքանչիւր տարի հանդիսաւոր պատարագ է կատարվում Օշականում, որը անհագին բազմութիւն է հրաւիրում շրջակայքից։

Բազմաթիւ ուխտաւորների համախմբումը միշտ էլ ունեցել է իր տգեղ միջադէպերը շնորհիւ գինարբուութեան, ունեցել է նաև իր հակառողջապահական վնասները, սակայն այդ ամենը դալկանում են այն արիւնահեղ դրամայի առաջ, որ տեղի է ունեցել ներկայ հանդիսի ժամանակ, յուլիսի 3-ին։

Առաւօտեան ժամը 6-ին Օշականի և Վաղարշապատի երիտասարդների մի խումբ, միասին զուռնայով կուշտ քէֆ անելուց ու հարբելուց յետոյ, ընդհարվում են իրար հետ։ Կուի միջոցին վաղարշապատցիներից մէկը ֆիննական դանակով վիրաւորում է օշականցիներից 3-ին՝ մէկին ծանր, իսկ երկուսին թեթև։

Վաղարշապատցիներից դաշոյնի հարուածներով վիրաւորված է մէկը՝ Մկրտիչ Գեարդուշեանը։

Վերջինիս, ինչպէս պատմում են, օշականցի ամբոխը ուզեցել է ինքնադատաստանի ենթարկել, և միայն էջմիածնի սարկաւագներից մէկի միջամտութիւնը ազատել է նրան վերահաս վտանգից։

Երեկոյեան ժամը 6-ին դէպքի տեղն է գնացել Վաղարշապատի պրիստաւը ստրաժնիկներով՝ քննութիւն կատարելու։

Լ. Դ.

Ռուշանաշէն (Գեօկչայի գ.), 5 յուլ.

Բերքը այս տարի աջող է։ Ստորին մասի գիւղերում հունձը աւելի լաւ էր, քան լեռնային մասում։

Այստեղի ցանքսերը աշնանացան են և բաղկացած են ցորենից և գարուց։

Գարնանացան լինում է միշտ կորեկը, որը այս տարի լաւ չը բուսաւ։ Սկզբում չափազանց առատ անձրևը խեղդեց կորեկի բոյսը, իսկ յետոյ յանկարծ տիրեց երաշտ։

Խաղողի այգիները փչացել են միլդիուհիւանդութիւնից և ծառաստուղը շրջակայքում զգալի կերպով վնասվեց անձրևի առատութիւնից։

Տաւարի մէջ ցաւ չը կայ։ Գ.

ՆԵՐՔԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

Թագաւոր Կայսրի բարձրագոյն բարեհաճ հրամանով Էիւբ Սիրրի-էֆէնդին ճանաչվում է Փոթիի Թիւրքական փոխհիւպատոս, իսկ Միրզա Քեազմ Խան Մօժթախօն-ուս-Սալթանէն Թիֆլիսի պարսկական գեներալ-հիւպատոս։

Թիֆլիսի նահանգապետը Թիֆլիս քաղաքի համար հաստատել է հացի ու մսի հետևեալ սակագինը. փռան հացի ֆունտը արժէ առաջին տեսակը $4^1/_2$ կոպ., երկրորդ տեսակը՝ 4 կոպէկ, իսկ թոնիրներում թխածների համար՝ 5 կոպէկ։ Տաւարի մսի ֆունտը՝ 12 կ., ոչխարինը՝ 15 կ. և գոմշունինը՝ 11 կոպէկ։

Կովկասեան Փոխարքան թոյլատրել է բեմ դնել Լանգմանի երեք արարուածից բաղկացած «Красильщики» պիէսան հայերէն, լեզուով Չալօբեանի թարգմանութեամբ։

«Մշակի» ընթերցողները գիտեն, որ վերջերս Պետերբուրգի երկու խոշոր բանկերը մտադիր են բանալ իրանց բաժանմունքները Թիֆլիսում և այդպիսով շուտով մենք կունենանք կարճ ժամանակեայ առևտրական վարկի (կրեդիտի) հետևեալ եօթը հաստատութիւնները.—Պետական բանկի Թիֆլիսի բաժանմունքը, Թիֆլիսի վաճառականական բանկը, Ազօվ-Դօնեանը, առաջին և երկրորդ փոխադարձ վարկի ընկերութիւնները և նոր բացվելիք մայրաքաղաքի բանկերի բաժանմունքները, չը հաշւած և Ա. Փրիդոնովի և ընկ. մասնաւոր բանկը։ Կարծես դա մի քիչ շռայլութիւն է Թիֆլիսի առևտրի համար։ Առհասարակ վերջերս Պետերբուրգի բանկերը ձգտում են բաժանմունքներ բանալ ամենուրեք և բանկերը մէկը միւսից աշխատում են խլել սիրած-փայփայած կենտրոնների վարկը։ Այս առիթով «Торгово-Пром. Газ.»-ն բոլորովին արդարացի նկատում է, որ աւելի նպատակայարմար կը լինէր բաժանմունքներ բանալ այն տեսակ տեղերում, ուր ազգաբնակութիւնը տնքում է վաշխառուական տոկոսների տակ էժան կրեդիտի հիմնարկութիւն չունենալուն համար, քան խռնվել մի քանի քաղաքներում և մրցելով իրար վնասել։ Թերթը օրինակ է բերում Սիբիրի Օմսկ քաղաքը, որտեղ պրոտեստի անցած մուրհակների թիւը զգալի չափով աճում է, որովհետև մրցող բանկերը փող-վարկ ուզողների մէջ, մրցութեան շնորհիւ, խիստ ընտրութիւն չեն անում...։

Կովկասի Փոխարքայի թոյլտուութեամբ Թիֆլիսի նահանգապետը կարգադրել է յուլիսի 1-ից Նախալովկա արուարձանը զատել և կազմել քաղաքի համար առանձին ինքնուրոյն 11-րդ ոստիկանամաս։ Նրա սահմաններն են. Անդրկովկասեան երկաթուղու տիրապետութիւնը, Թիֆլիսի գաւառը, Կուկիայի գերեզմանատան արտաքին պարիսպը, I կովկասեան գնդակաձիգ բատալիոնի զօրանոցը և 9-րդ ոստիկանամասի շրջանը։

Թիֆլիսի ժամ. գեն.-նահանգապետի որոշման համաձայն Կովենի նահանգի Պոնեվեժի գաւառի Նովօժեստոյա համայնքի Մեզգայչյայա գիւղի բնակիչ Պաւել Միկելայտիսը, որպէս չափազանց վնասակար մի մարդ հասարակական հանգստութեան և պետական կարգապահութեան համար, աքսորվում է Օրենբուրգի նահանգը զինուորական դրութեան ամբողջ ժամանակամիջոցում։

Յուլիսի 6-ից, կիրակի օր, Թիֆլիսում սկսեց լոյս տեսնել մի նոր հայերէն օրաթերթ «Զանգակ» անունով, որի խմբագիր հրատարակիչն է Գէորգ Առաքելեան։

Խմբագրութիւնս ստացել է Լ. Ն. Տօլստոյի «Ժողովրդական պատմուածքների» բ. պրակը, թարգ. Ա. Մ. ի, որ հեղինակի ծննդեան ութսունամեայ յոբելեանի առիթով մօտ օրերս հրատարակել է Աւետիս Պօղոսեանի հրատարակչական ֆոնդը։ Ներկայ հրատակութիւնը յիշեալ ֆոնդի հինգերորդ № 2 ն է կազմում. գինն է 20 կ.։

Յուլիսի 3-ին սբ. Դաւթի սարի վրա գրօսնող հասարակութիւնը սկսում է անհանգստանալ գնդակաձգութիւններից։ Շուտով պարզվում է, որ երկու ստրաժնիկներ կռւել են իրար հետ, որի ժամանակ մէկը մերկացնում է դաշոյնը, իսկ միւսը հրացանը պարպում է երկու անգամ օդում։ Երկու ստրաժնիկներն էլ արձակված են պաշտօնից և դատի ենթարկված։

Ձեռստվային գումարներից ներկայ տարվայ համար նպաստներ են նշանակված կոյրերի խնամատարութեան կովկասեան բաժանմունքին 4800 րուբլի, Թիֆլիսի այգեգործական դպրոցին՝ 4184 ր., Ղուբայի նոյնանման դպրոցին՝ 1841 րուբլի, աքսորվածների ու բանտարկվածների երեխաների ապաստանարանին՝ 1500 ր., բարեգործական հաստատութիւններին՝ 17,000 րուբլի, Թիֆլիսի անկելանոցի պահպանութեան համար՝ 13,400 րուբլի, ընկեցիկ երեխաներին պահելու համար՝ 35,000 ր.,

Թիֆլիսի վրաց սեմինարիայի համար Վերայում կառուցված շէնքը, ինչպէս հաղորդում են, մտադիր է ձեռք բերել զինուորական վարչութիւնը։ Բանը նրանումն է, որ վրաց հոգևորականութիւնը չէ ուզում վաճառել սեմինարիայի հին շինութիւնը նոր շէնքի կառուցման ծախքերը ծածկելու համար։

Յուլիսի 4-ին քաղաքագլխի նախագահութեամբ կայացել է դումայի ձայնաւորների ու վարչութեան անդամների մասնաւոր խորհրդակցութիւն քաղաքային իւրիսկօնսուլտի մասնակցութեամբ, քննելու համար անոնիմ ընկերութեան բողոքը էլեկտրաքարշի վագոնների երթևեկութեան առիթով դումայի կայացրած պարտադիր որոշման և տուգանքների դէմ։ Խորհրդակցութիւնը միաձայն յանգել է այն եզրակացութեան, որ պարտադիր որոշումը պահպանում է իր ոյժը, քանի որ պայմանի մէջ նախատեսված են յիշեալ կէտերը, իսկ անօնիմ ընկերութիւնը իր բողոքով իրաւունք ունի դիմել սենատին միայն, այլ ոչ թէ աշխատել ադմինիստրատիւ կարգով փոխել տալու դումայի կայացրած պարտադիր որոշումները։

Վաղարշապատից մեզ գրում են, որ գիւղը, ամառային շոգերի ազդեցութեամբ աւելացող իր բազմաթիւ հիւանդներով, մնացել է առանց բժշկական օգնութեան։ Վանքի բժիշկ Տէր-Խաչատրեանը հանգստանալու է գնացել Բիւրական, իսկ գաւառական բժիշկ Խունդաձէն էլ արդէն ճանապարհվել է իր նոր պաշտօնատեղին՝ Բաչինի գաւառը, ուրեմն տեղական ազգաբնակութիւնը թողնված է առ այժմ իր ճակատագրին. տեսնենք ով շուտ կը հասնի օգնութեան. վանքի բժիշկը թէ գաւառականը։ Վանքապատկան Մաստարա և Եղուարդ գիւղերը, ինչպէս ասում են, այս տարի կարկտահար լինելով չափազանց վատ բերք են խոստանում, այնպէս որ էջմիածինը այնտեղից այս տարի սպասելիք շատ քիչ ունի։

ՈՍՏԻԿԱՆԱԿԱՆ ՏԵՂԵԿՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

Յուլիսի 5-ին, ցերեկվայ ժամը 1-ին, Հիւսիսային շոգենաւային ընկերութեան գործակալութեան կառավարիչ Միխայիլ Եամնեցկին յայտնել է ոստիկանութեանը, որ Աւճալեան փողոցում № 51 տան մէջ գտնվող պահեստից, պատը քանդելով, գողացել են երկու հակ մանուֆակտուրային ապրանք 600 րուբլու արժողութեամբ։

Յուլիսի 5-ին, մօտաւորապէս երեկոյեան ժամը 6-ին, Թիֆլիսի քաղաքացի Օտտօ Կարխերը լողանալով Կուր գետում, պարօդին մօտիկ, ընկնում է խոր տեղը և խեղդվում։ Դիակը առայժմ չէ գտնված։

Յուլիսի 6 ին, երեկոյեան ժամը 8-ին, Րիգա քաղաքի տոհմական պատւաւոր քաղաքացի Կօնրադ Կօլսգօրնը, որ ապրում է «Сѣверн. номера» հիւրանոցում, յայտնել է ոստիկանութեան, որ նոյն օրը առաւօտեան ժամը 5-ին, երբ նա քնած է լինում, իր համարից յայտնի չէ թէ ով՝ գողացել է իր պորտ-սիգարը, որի մէջ եղել է 150 ր. փող։ Գողացված իրը և գողացողներին գտնելու համար միջոցներ են ձեռք առնված։

Յուլիսի 6-ին Ալէքսէյէվսկայա փողոցում ոստիկանութիւնը կալանաւորել է Բաչինի գաւառի բնակիչ Դաւիթ Սօխաձէին, որը սպանութեան մէջ մեղադրվելու համար 1905 թւից սկսված փնտռվում է դատաստանական իշխանութեան կողմից։ Սօխաձէն պահակների հսկողութեամբ էտապով ուղարկվում է Բաչինի գաւառապետի տնօրինութեան։

ԲԱԳՈՒԻ ԼՈՒՐԵՐ

Յուլիսի 1-ին, երեկոյեան ժամը 5-ից անց, Ստանիսլավսկայա և Սուրախանսկայա փողոցների անկիւնում ատրճանակի մի քանի գնդակներով սպանվել է 8-րդ ոստիկանամասի թաղական վերակացու Նիկոլայ Կալաշնիկովը, որ վերադառնում էր իր բնակարանը։ Չարագործները, որ բաղկացած էին երկու հոգուց, սպանութիւնը կատարելուց յետոյ անյայտանում են։ Սպանութեան պատճառը դեռևս պարզված չէ, բայց ենթադրում են, որ նա կապ ունի մօտ օրերս կատարված նոյն ոստիկանամասի պրիստաւի օգնական Նարէժնու սպանութեան հետ։ Դէպքի տեղում գտնված «մաուզէր» սիստեմի ատրճանակի հինգ դատարկված փամփուշտներ։ Ատրճանակներ տրաքոցը սարսափահար է անում ինչպէս անցուդարձ անողներին, այնպէս և առևտրականներին. վերջիններս անմիջապէս փակում են իրանց խանութները. դէպքի տեղն է գալիս իսկոյն ոստիկանապետը, հետևակ և ձիաւոր ոստիկանութիւնը շրջապատում է մօտակայ տները և սկսում է խուզարկութիւն կատարել։

Յուլիսի 3-ից սկսել է լոյս տեսնել Թուրքերէն լեզուով «Տարաքքի» (Պրօգրես) անունով մի օրաթերթ, որը լրացնելու է «Իրշադի» դադարումով մնացած ժամանակի մէջ բաց մնացած տեղը։ Նոր օրաթերթի խմբագիր հրատարակիչն է Ահմեդ-բէկ Աղաեվ և Բաշիր բէկ Աշուրբէկով։

Բագուի արդիւնաբերական հանքային ջրերի բոլոր 16 գործարանների տէրերը համաձայնութիւն են կայացրել, որի հիման վրա յուլիսի 4-ից մինչև 6-ը ընդհատել են ջրերի մատակարարումը։ Այդ ժամանակամիջոցում գործարանատէրերը մտադիր են մշակել ամենապակաս օպտօվի գները, որից պակաս ջրեր չը պիտի բաց թողնվեն այսուհետև։ («Б.»)

Յուլիսի 4-ին եղբ. Փիթօյէֆների Չարրատի նաւթահանքում տեղի է ունեցել հետևեալ քստմնելի սպանութիւնը. ճաշից յետոյ, երբ գրասենեակի գլխաւոր ծառայող Իվան-բէկ Մելիք-Թանգեանը անցնում էր բակից, մի քանի անյայտ չարագործներ յարձակվում են նրա վրա և ատրճանակի գնդակներով տեղն ու տեղը սպանում են նրան։ Գօրօդօվօյները սկսում են հալածել չարագործներին, սպանում են նրանցից մէկին, իսկ միւս երկուսին բռնում են։ Գնդակաձգութեան ժամանակ գօրօդօվօյի գնդակից պատահաբար վիրաւորվում է մօտիկից անցնող մի արհեստաւոր։ Մելիք-Թանգեանի սպանութեան շարժառիթը, ինչպէս ասում են, հողային վէճերն են համարվում։ («З.»)

ՌՈՒՍԱՍՏԱՆԻ ԿԵԱՆՔԻՑ

Բանտային գլխաւոր վարչութիւնը համարեա ամենայն օր տեղեկութիւններ է ստանում բանտարկեալների նորանոր փախուստների մասին։ Օրինակ, Պրիամուրեան նահանգապետի տուած զեկուցման հիման վրա, յունիսի 12-ին անյայտացել են մի խումբ քրէական կալանաւորներ, որոնք Խաբարօվսկի բանտից ուղարկվում են եղել Նիկօլաև-Ուսսուրիյսկ։ Այդ կալանաւորները, թւով 35 հոգի, գնում են եղել կալանաւորներին յատուկ առանձին վագոնով։ Շնորհիւ վերջինիս խարխլուլութեան, կալանաւորները առանց դժուարութեան կարողացել են կտրել յատակի տախտակը և գնացքը գնալու ժամանակ դուրս թռչելով փախել։ Փախչողները եղել են 20 հոգի, որոնցից երեքը ընկնելու ժամանակ վնասվել են ու բռնվել։ Խաբարօվսկի բանտից, ամուրի արկղի մէջ, դուրս են տանում երեք հոգու և նոյնպէս փախցնում։ («Р. С.»)

Ռուս ժողովրդի միութեան Մոսկվայի խորհրդի յարուցած միջնորդութեան համաձայն Մոսկվայի և Կօլօմենսկու միտրոպոլիտ Վլադիմիրը թոյլատրել է սօյուզնիկներին եկեղեցական-ծխական դպրոցների շինութեան մէջ ժողովներ գումարել։ Միտրոպոլիտը միայն պայման է դրել, որպէսզի իւրաքանչիւր անգամ այդպիսի ժողովների մասին նախապէս տեղեկութիւն տրվի թեմական ուսումնարանական խորհրդի նախագահին։ («С. С.»)

Կանանց բարձրագոյն (Բեստուժեվեան) կուրսերում այս տարի կան մօտաւորապէս 1800 բաց տեղեր, բացառապէս առաջին կուրսում։ Իրաւաբանական ֆակուլտետում ընդունվելու են 600 ունկնդրուհիներ, ֆիզիկօ-մաթեմատիկականում 500 և պատմական - լեզուագիտականում 600—750 հոգի։ Ընդունվելութեան համար խնդիրները պէտք է ներկայացնել մինչև օգոստոսի 1-ը։ Մինչև այժմ տրված են մօտ 1000 խնդիրներ։ Ուսանողուհիների ընդունելութիւնը կատարվելու է մրցութեամբ (կօնկուրսով), որի համար սահմանված են 5 կատեգօրիաներ։ Նախ ընդունվում են այն պիսիները, որոնք համապատասխանում են առաջին կատեգօրիայի պահանջին, այսինքն տղայոց գիմնազիաներից հասունութեան վկայական ունեցողները և մինիստրական գիմնազիաների 8-րդ դասարանը աւարտողները, կամ ինստիտուտների մանկավարժական դասարանների երկամեայ դասընթացքը ոչ պակաս քան $4^1/_2$ կամ $11^1/_2$ թւանշաններով վերջացնողները։ Հինգերորդ կատեգօրիային պատկանողներն, այսինքն նրանք, որոնք աւարտել են 7-դասեան գիմնազիաները բաւարար թւանշաններով, պակաս 4 կամ 11-ից, այս տարի համարեա ոչ մի շանս չունեն մտնելու։ Այդպիսիները սակայն կը դասվեն երրորդ կատեգօրիայի շարքը, եթէ միայն տղայոց մինիստրական գիմնազիաներում լրացուցիչ քննութիւն կը բռնեն մինիստրութեան սահմանած ծրագրով։ Ուրիշ բարձրագոյն դպրոցներից փոխադրվելը հնարաւոր է միայն առաջին կուրսը և այն էլ վկայականների սովորական մրցութեան պայմաններով։ Ուսանողուհիներ ընդունվել կարող են միայն նրանք, որոնց տարիքը 17-ից պակաս չէ։ Հրէուհիների ընդունելութիւնը սահմանափակված է 5%-ով։ Իբրև բացառութիւն ազատ ունկնդրուհիներ ընդունվում են սլաւօնական երկրի այն դասակներրը, որոնք աւարտել են հարաւային սլաւօնական գիմնազիաները։ Դրանց թիւը սահմանափակված է 2%-ով։ Աշնանից իրաւաբանական ֆակուլտետում մտադրութիւն կայ բանալ մի քանի նոր ամբիօններ։ Իբրև պրոֆեսօրներ հրաւիրված են Սարոլեա, Պիլենկօ և Ժիժիլենկօ։ («Слово»)

որ կը կառավարուի ամենամայրագ յետադիմութիւնով մը, երբ ազատութեան համար պայքարող տկար ազգութեան մը ճակատագիրը այդ պետութեան բարեհաճութեանէն և համակրանքէն է կախուած։ Կրնայ ըսուիլ թէ պարսկական պարլամէնտը սխալներ գործեց և անկարութիւն ու տհասութիւն ցոյց տուաւ։ Մենք պէտք եղածին չափ չգիտենք՝ զայն դատելու համար։ Բայց գիտենք թէ, Թաղի զադէի նման անձի մը, որ հակարքունական կուսակցութեան լիդըրն է, ճառերէն ու գրութիւններէն դատելով, որ այժմ մահուան սպառնալիքի ներքև է, ըմբռնած էր ազատութեան տարրական սկզբունքները և անզուգական եռանդով մը կը կռուէր մամուլի ազատութեան և արքայական բռնապետութեան արգելման համար, և, ինչ որ աւելի դժուար էր, մաքառեցաւ կղերականութեան դէմ, ոչ մուսուլման փոքրամասնութեանց քաղաքական համահաւասար իրաւունքներուն համար։ Այսպիսի անձ մը կրնար սխալներ գործել. բայց իր սխալները անհամեմատ նուազ վնասակար են երկրին, քան արևելեան բռնակալի մը կամ ռուսական մարտինէտի մը։ Մեզ պիտի հարցուի թէ՝ պատերազմի երթալու էինք Պարսկաստանը ռուսական յարձակումէն փրկելու համար։ Մեր պատասխանը այն է՝ թէ կրնայինք պահպանել այն խաղաղ դիւանագիտական ճնշումը՝ որով մինչև օրս իր անկախութիւնը պահած է, առանց նոյնիսկ պատերազմի սպառնալիքի մըն ալ։ Մենք լքեցինք այդ դրութիւնը ճիշտ այն պահուն՝ երբ Պարսկաստանը փրկութեան մօտ էր, երբ ինքնին փորձեր կընէր, երբ Ռուսաստանը, նահանջներու, ֆինանսական դժուարութեանց և ներքին խռովութեանց շնորհիւ, դադրած էր անարգու և վտանգաւոր ըլլալէ ..»։

Այս յօդուածէն պիտի տեսնուի, թէ ազատական ազգային օրգան «Daily News» թերթը անհաշտ թշնամութիւն մըն է ուխտած ռուսական րէժիմին և ընթացքին դէմ և բնաւ յարմար առիթը չի փախցներ իր ազատ ու անկաշկանդ կարծիքը յայտնելու՝ նոյն իր կառավարութեան դէմ իսկ։ Ուրիշներ ինչ բարիքներ ալ տեսնեն անգլօ-ռուսական համաձայնութեան և այցելութեանց մէջ, նա դեռ ևս հաստատ է իր համոզման և սկզբունքներուն։

Միևնոյն ժամանակ, Թղթակցութեանս ուղարկումը օր մը ուշանալով, կիմանանք թէ շահը Եդուարդ VII-ի ուղղակի հեռագիր մը ղրկած է, որով կը գանգատի թէ անգլիական հիւպատոսարանը Թեհրանի մէջ ապաստան շնորհած է փախստականներուն... Արդեօք այս նորեկ շահը սուլթան Համիդի գաղփնիները խլել կուզէ...

Եդուարդ պատասխանած է, որ արդարացում կայ իր ներկայացուցչին այդ ընթացքին մէջ՝ քանի որ անոնցմէ շատեր աղանդ դատավարութեան կը գլխատուէին...

Կը յուսանք թէ այսքանը բաւական է և իր արձակած իրաղէններէն վերջ գոհացում կը ստանայ։

Մինաս Ցոլակ

ՆԱՄԱԿՆԵՐ ԽՄԲԱԳՐՈՒԹԵԱՆ

Թիֆլիս, 28 մայիսի

«Մշակի» № 115-ում ... [illegible]

[illegible]

Ախալքալաք, 23 մայիսի

[illegible]

Երևան, 20 յունիսի

[illegible]

«ՄՇԱԿԻ» ՀԵՌԱԳԻՐՆԵՐ

ՊԵՏԵՐԲՈՒՐԳԻ ՀԵՌԱԳ. ԳՈՐԾԱԿԱԼ.

5 յուլիսի

ԿԻԵՎ. [illegible]

ՎԻԵՆՆԱ. [illegible]

ԿՈՊԵՆՀԱԳԵՆ. [illegible]

տարանի մասին, որն ընդհանուր գծերով և բովանդակութեամբ համապատասխանում է նոյեմբերի 13-ին Նորվէգիայի հետ կապված դաշնագիրներին։

ՊՐԱԳԱ։ Նիստից առաջ ռուս և բուլղարական պատուիրակութիւնները այցելեցին գերեզմանոցը, ուր թաղված են ուղղափառները և հուսակնները, և հոգեհանգիստ կատարեցին 1813 թւին Դրէզդէնի մօտ կռւի մէջ սպանված ռուս վինւորների արձանի մօտ։ Հոգեհանգիստներ կատարվեցին չեխական ծէսով Կոլարի և Մաֆարիշի գերեզմանների վրա, որոնք գրաւեցին շատ ժողովուրդ չէխերից։ Համաժողովում վիճաբանվեց Շէյների զեկուցումը բազէականութեան մասին։ Ռուս պատուիրակութեան անունից Կրասօվսկին յայտնեց, որ ռուսները պարտաւորվում են աջակցելու զեկուցման մէջ արտայայտված գաղափարների զարգացմանը։ Կոմս Բոբրինսկին ընդգծում է բազէականութեան բարձր-բարոյական նշանակութիւնը։ Ի նկատի ունենալով ֆիզիկական զարգացման բացակայութիւնը Ռուսաստանում, հռետորը նայում է բազէականութեան վրա, որպէս դեղ... (?), և վախենալով որ հասարակութիւնը անպատրաստ է, խնդրում է ծանօթացնել նրան բազէկանութեան նպատակների հետ մամուլի միջոցով։ Լեհերի անունից Բալիցկին ասում է, որ բազէկանութիւնից վախենալու ոչինչ չը կայ, քանի որ նա ազատ է արտաքին տենդենցիաներից և հոգ է տանում միայն ֆիզիկական և բարոյական զարգացման մասին։ Անհրաժեշտ է սլաւօնական փոխադարձութեամբ թուլացնել Լեհաստանում զօրեղացող գերմանական գիմնաստիկական խմբերը։

ՊԵՏԵՐԲՈՒՐԳ։ Պետական Խորհուրդը լսեց պետական քարտուղարի կարդացած հետեւեալ անուանական Բարձրագոյն ուկազը կառավարիչ սենատին. «Պետական Հիմնական Օրէնքների 99 րդ յօդուածի հիման վրա հրամայում ենք ընդհատել Պետական Խորհրդի պարապմունքները յուլիսի 5-ին, նշանակելով նրանց վերսկսման ժամանակամիջոցը ներկայ 1908 թւի հոկտեմբերի 15-ը։ Կառավարիչ սենատը չէ յապաղելու կարգադրել այդ պատշաճաւոր կարգադրութիւններն անելով։ ՆԻԿՕԼԱՅ։ Պետերհօֆ, 1908 թւի յուլիսի 4 ին»։ Ուկազը կարդալուց յետոյ նախագահը բացականչեց. «Կեցցէ Թագաւոր Կայսր Նիկօլայ Ալէքսանդրովիչը։ Ուռա»։ Խորհրդի անդամները պատասխանեցին միաձայն «ուռայով»։ 3 ժամ 30 րօպէին նիստը փակվեց։

ՌԵՎԷԼ։ Զինւորական նահանգական դատարանը ինն օր քննելուց յետոյ Պետական Խորհրդի անդամ բարօն Բուդբերգի, մի գօրօդօվոյի, գործարանի մի վարպետի սպանութիւնը, որ կատարել էր 19 հոգուց բաղկացած աւազակախումբը, չորսին դատապարտեց մահվան պատժի, միևնոյն ժամանակ որոշեց միջնորդել թեթևացնելու նրանցից մէկի դատավճիռը, ութին դատապարտեց տաժանակիր աշխատանքների 12 տարուց մինչև 6-ը, երեքին կալանաւորների բաժանմունքը, մէկը բանտարկութեան, երկուսն արդարացան։

ՊԵՏԵՐԲՈՒՐԳ։ Առևտրի մինիստրութիւնը նշանակել է 1909 թւի յունվարի 15-ին 6-րդ հերթի աճուրդ՝ կապալով տալու Բագուի գաւառի նաւթաբեր հողաբաժինները նաւթ շահագործելու համար։

ՊԵՏԵՐԲՈՒՐԳ։ Երրորդ ներքին փոխառութիւնը, փոխառութիւնն իրագործող բանկերի սինդիկատի սկզբնական հաշւով, ծածկված է ստորագրութեամբ յաւելումով։

ՓԱՐԻԶ։ Առաւօտեան 7 ժամ 30 րօպէին Ֆալիէր, Պիշօնի ուղեկցութեամբ, ճանապարհ ընկաւ Դիւնկիրխէն։

ԲԵՐԼԻՆ։ Նորդ-Դեօյտշէ Ալլգեմայնէ-Ցայտունգ» լրագիրը գրում է, որ իր բիւջէտային ճառի մէջ Խորհրդում Կոկօվցեվի շեշտած այն հանգամանքը, թէ Ռուսաստանում այժմ կայ օրինական կերպով հաստատված բիւջէտ, էական նշանակութիւն ունի Ռուսաստանի ապագայ զարգացման համար։ Հայեացքների տարբերութիւնը ռէֆօրմների վերաբերմամբ մեծ է, բայց երրորդ Դումայի առաջին նստաշրջանը ապացուցեց, որ ռէֆօրմները կարող են իրագործվել առանց արմատականութեան մի կողմից և առանց ռէակցիայի միւս կողմից։ Նոյն լրագիրը իր շաբաթական տեսութեան մէջ գրում է. «Անգլիական յայտագիրը 12,000 հոգուց շարժական զօրաբաժին կազմելու մասին Մակեդօնիայի համար՝ ընդունված է կաբինետներից, որպէս մի մասը ընդհանուր անգլօ-ռուսական ռէֆօրմների պլանի։ Անգլիական առաջարկութեան հիմնական միտքը ոչ մի տեղ առարկութեան չը հանդիպեց։ Պէտք է յուսալ, որ մակեդօնական շարժումը կը դադարի Բ. Դրան ձեռք առած համապատասխան միջոցներով, մանաւանդ որ նոյն շարժումը կարող էր աւելի ևս մեծ խառնաշփոթութիւն առաջացնել առանց դրան էլ խճճված դրութեան մէջ Մակեդօնիայում»։

ՊԵԱՏԻԳՕՐՍԿ։ Կովկասեան հանքային ջրերի դիրեկտօր Տիլիչեվ յայտնում է ի գիտութիւն ընդհանուրի, որ ի նկատի ունենալով լրագիրներում երևացած սխալ տեղեկութիւնները Նարզան աղբիւրի դրութեան մասին, Կիսլօվօդսկի բժիշկների խորհրդակցութիւնը ջրերի վարչութեան հետ միասին, ստուգելով փաստերը ջրի քանակութեան մասին Նարզանում և նրա յատկութեան մասին, վկայում է, որ ներկայումս Նարզանի ծախսը արտայայտվում է հետևեալ թւանշաններով. վաննները և աւազանները — 90,000 վեդրօ, գազային գործարանի համար—35,000 վեդրօ, բիւվէտներից խմելը—5000, ընդամենը ամեն օր ծախսվում է 130,000 վեդրօ, մի բան, որ կատարելապէս բաւարարութիւն է տալիս կուրօրտի պահանջներին։ Ջրի քիմիական կազմը շատ օտար անալիզների հիման վրա, փոփոխութիւններ չէ կրել վերջին տարիների հետ համեմատած՝ թէ մինեռալիզացիայի և թէ ազատ ածխաթթուի բովանդակութեան կողմից։

ՊՐԱԳԱ։ Համալսարանական համաժողովում քննվում է Գաբրչէկի զեկուցումը սլաւօնական գրքերի բորսա կազմելու մասին։ Գալիցեան ռուսների անունից Վէրգուն ասում է, որ գրքի գործի կազմակերպութիւնը դժուար է, անհրաժեշտ է բորսայի կանօնադրութեան մշակումը յանձնել գրքեր հրատարակողների մասնաւոր դաշնակցութեան, ուշադրութեան առնելով աւստրի պայմանները ուրիշ երկիրներում։ Ապա ընտրվեց գործադիր կօմիտէտ համաժողովի որոշումները իրագործելու համար։ Կրասօվսկին ռուսների անունից նախագահ է առաջարկում Կրամարժին (ծափահարութիւններ)։ Ռուսներից անդամներ ընտրվեցին Կրասօվսկի և Բօբրինսկի, Չերվօննայա Ռուսից—Դուտկևիչ, փոխանորդներ՝ Մակլակով և Լվօվ։ Հաւասար իրաւունքներին հասնելու նպատակով Լուպացեվիչ առաջարկում է ընտրել անդամներ ոչ թէ տէրրիտօրիաներից, այլ ազգութիւններից, այն ժամանակ կօմիտէտում կարող են անցնել ուկրաինցիները։ Կրամարժ ասում է, որ սլաւօնական գործից ոչ ոք չէ վտարվում (ծափահարութիւններ), սակայն ուկրաինցիների բացակայութեան ժամանակ դժուար է լուծել այդ հարցը. կօմիտէտը պէտք է համաձայնութեան մէջ մտնի նրանց հետ։ Դմօվսկի յայտնում է, որ ուկրաինցիները բացակայում են, առանց նրանց հարցը լուծել չէ կարելի. լեհացիները ապրում են երեք պետութեան մէջ և խնդրում է ընտրել երեք ներկայացուցիչ։ Ընտրվեցին՝ Դօբօշինսկի, Ստէցկի և Զդէխօվսկի։ Ուրիշ ազգութիւնները ընտրում են մի մի ներկայացուցիչ։ Նիստից յետոյ ռուս պատուիրակները այցելեցին պրօվօսլաւ եկեղեցին, ուր մաղթանք կատարվեց։ Վանահայր Րիժկով շնորհակալութիւն յայտնեց սլաւօնական միութեան գործը սկսելու համար։ Երեկոյեան րաուտ կար Կրամարժի մօտ։

ՊԵՏԵՐԲՈՒՐԳ։ Առևտրի մինիստրը, Բարձրագոյն հրամանով գնալով առևտրական նաւահանգիստները աչքի անցնելու համար, յանձնեց Բարձրագոյն հաճութեամբ վարչութիւնը մինիստրի օգնական Օստրօգօրսկուն։

ԿԻԵՎ։ Վասիլևսկի և Կիևի գաւառներում սաստիկ փոթորիկից և տեղատարափ անձրևից ու կարկուտից կոտրվեց մանր թուփերը, փչացվեցին բանջարանոցները, այգիները և արտերը։

Հարաւ-արևմտեան երկաթուղիների սահմաններում փոթորիկը բռնեց ընդարձակ շրջան։ Ֆաստօվեան գծի ստորտներում լճեր են կազմվել, որոնց մօտ կանգնում են գնացքները։

ՊՐԱԳԱ։ Հանդիսաւոր հրաժեշտի նիստում Կրամարժ կարդում է Մօսկվայի քաղաքագլուխ Գուչկովի ողջոյնի հեռագիրը (ծափահարութիւններ)։ Չերնին առաջարկում է նորից գումարվել Պետերբուրգում և այցելել Մօսկվան ու Վարշավան։ Առաջարկութիւնն ընդունվում է միաձայն։ Կրասօվսկին կարդում է ռուս պատուիրակութեան առաջարկած որոշումը։ Սլաւօնական պատուիրակների նախապատրաստական համաժողովը գտնում է համասլաւօնական միութեան կենսունակութիւնը և արդիւնաւէտութիւնը և գտնում է, որ սլաւօնական ժողովուրդների միջև տարաձայնութիւնները կը դադարեն միայն այն ժամանակ, երբ ընդհանրապէս կընդունվի և կը գործադրվի իւրաքանչիւր ժողովրդի և նրա ազգային ու կուլտուրական առանձնայատկութիւնների հաւասար իրաւունքները և ազգային զարգացումը (բուռն ծափահարութիւններ)։ Դմօվսկին ասում է, որ լեհերը այն խորին համոզմունքն ունեն, որ Ռուսաստանը կը բարենորոգվի, և ընդունելով լեհերի իրաւունքը՝ միայն իրաւունքների մէջ գտնել իրանց ոյժը, կը դառնայ մի պետութիւն, որ հարկաւոր կը լինի լեհ ժողովրդին և ամբողջ մարդկութեանը. Ռուսաստանի առաջադիմութիւնը սլաւօնական գործի զարգացման գլխաւոր պայմանն է (բրաւօ, ծափահարութիւններ)։ Կրամարժի առաջարկութեամբ ընդունվում է առանց վիճաբանութեան ռուսաց որոշումը (ծափահարութիւններ)։ Բօլգարացի Բօբչեւ ասում է. «Մենք կարող ենք հանգիստ վերադառնալ. սլաւօնական միութեան ապագան ապահովված է։ Շնորհակալութիւն չէխերին։ Միութեան մէջ է մեր ոյժը։ Քսաներորդ դարը կը կոչվի սլաւօնական խաղաղութեան, սիրոյ և կարգի դար»։ (Բրաւօ) Կրամարժ փակում է համաժողովը։ Պատուիրակները հեռանում են։

ԲՕՄԲԷՅ։ Գործարանային 14,000 բանւորներ, որոնք բացառապէս աշխատում են հնդկացիներին պատկանող գործարաններում, յուլիսի 4-ին գործադուլ արին, հաւաքվեցին ուրիշ գործարանների շուրջը, ուր աշխատանքը շարունակվում էր, և ջարդեցին ապակիները երկու գործարաններում։ Աւելի ուշ, երբ ոստիկանութիւնը կամենում էր ազատել վտանգից գինետներում գտնվող երկու եւրօպացի ինժեներների, ամբոխը սկսեց քարեր նետել ոստիկանութեան վրա, որը ստիպված էր կրակ բանալ։ Հեծելազօր գունդը ցրեց ամբոխը։ Վիրաւորված են ոստիկանական շատ օֆիցերներ—եւրօպացիներ։ Գործադուլ անողների մեծ մասը յուլիսի 5-ին սկսեց աշխատել. դեռ գործադուլ են անում 2000 մարդ։ Անհանգիստ թաղերում դրված են ոստիկանական պահակներ։

ՍԱՄԱՐԱ։ Մատրիբինում, Բուգուլմինեան գաւառում, անզգուշութիւնից այրվեցին 130 տներ, եկեղեցի և 5 ամբար հացով։ Կրակին զոհ գնաց մի կին։

Խմբագիր՝ ԱԼԷՔՍԱՆԴՐ ՔԱԼԱՆԹԱՐ
Հրատարակիչներ՝ Ա. ՔԱԼԱՆԹԱՐ
Յ. ՏԷՐ-ՄԱՐԿՈՍԵԱՆ
Հ. ԱՌԱՔԵԼԵԱՆ

ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

ՈՒՍՈՒՄՆԱՐԱՆ-ՊԱՆՍԻՕՆ

ՅՈՎՍԷՓ Մելիք-Ջհանեանցի

Церковная ул. д. № 11. (близъ памятника Воронцова)

Ընդունվում են աշակերտներ գիշերօթիկ և երթեւեկ և պատրաստում են բոլոր միջնակարգ դպրոցների համար։ Աւանդվում են ռուս, հայ, գերման, լատին և ֆրանսիական լեզուներ։ Այդտեղ կազմակերպված են և խմբական պարապմունքներ միջնակարգ դպրոցների բարձր դասարաններ մտնել ցանկացողների համար։ Առարկաներ աւանդելու համար հրաւիրված են մասնագէտ ուսուցիչներ։ Ի միջի այլոց աւանդվում է և խաղիրէն։
(օ. մ.) 20—2

ՂԱԶԱՐՈՍ ՏԷՐ-ԳՐԻԳՈՐԵԱՆՑ
(Ջաւախեցին)

որ աւարտել է Ներսիսեան դպրոցն, ունի տասնչորս տարվայ ուսուցչական փորձառութիւն և վերջին տարիներս վարում էր Մօզդօկի հայոց դպրոցների տեսչի պաշտօնը,

Տեղ է որոնում հայոց դպրոցներում
Հասցէն՝ г. Ахалкалаки (Тиф. губ.), Лазарю Теръ-Григорянъ.
(ե. շ.) 4—3

ԲԺՇԿԱՊԵՏ
Տ. ԳԷՈՐԳ-ԲԷԳԵԱՆ
ԱՉՔԻ ՀԻՒԱՆԴՈՒԹԻՒՆՆԵՐ.
Ընդունելութիւնն ամեն օր
Առաւօտեան ժամի 9-ից մինչև 12
Երեկոյեան » 5-ից մինչև 7
Վելեամինօվսկայա փողոց № 8.
(ե. հ. շ.) 100—86

Մամուլի տակից դուրս եկաւ
Սահակ աւ.-ք. Սահակեանի
ՀԻՆ-ՈՒԽՏԻ
ՊԱՏԿԵՐԱԶԱՐԴ
հրատարակութիւնը։

Իմ բոլոր դասագրերի պահեստը գտնվում է Գր. Մեասնիկեանի մօտ։ Ցանկացողները կարող են դիմել՝ Тифлисъ, Дворцовая, магазинъ Григ. Ст. Мясникова.
Սահակ ա.-ք. Սահակեան
(ե. հ. շ.) 10—9

ՍԱՄԱՐՂԱՆԴԻ ՀԱՅՈՑ ԵՐԿՍԵՌ ԴՊՐՈՑԻ ՀԱՄԱՐ
հարկաւոր են

մի աւ. ուսուցիչ՝ 18 դաս (հայոց լեզ. և կրօնք), ռոճիկ 700 ր., միևնոյն ժամանակ նա ճաշից յետոյ մի ժամ հայերէնով պարապելու համար (կոմնակի խմբական դասեր) ստանալու է առնուազն 300 ր., մի ուսուցիչ՝ 24 դաս. (թւաբան., երկրաչ., բնագիտ., աշխարհագր.) ռոճիկ 600 ր., մի վարժուհի (հայուհու) 24 դաս. (ռուսաց լեզ., ձեռագ., հ. վարժ.) ռոճիկ 600 րուբլի Բացի ռոճիկներ իւրաքանչիւրին 50 րուբլի ճանապարհածախս։
Դիմել՝ Самаркандъ, типо-литографія Демурова, попечит. армян. училища. 4—3

Հարկաւոր են

Պետրօվսկի հայոց դպրոցի և եկեղեցու համար

1) Ընթացաւարտ և փորձառու ուսուցիչ հայերէնից և առարկաներից. 26—28 դաս. տարեկան ռոճիկը 600 րուբլի։

2) Ձայնաւոր և տեղեկ տիրացու, որը պէտք է վարէ եկեղեցու սպասաւորութիւնը, պատրաստէ երգեցիկ խումբ և դպրոցում էլ ունենայ 3—7 դաս։ Տարեկան ռոճիկը 300 րուբլի և տիրացուական արդիւնք 300—350 րուբլի։
Դիմել՝ Петровскъ-портъ, Дагест. обл. армянскому церковно-приходскому попечительству. (ապ.) (օ. մ.) 3—3

ԹՒԱԲԱՆՈՒԹԻՒՆ

Հայոց դպրոցների համար
ԱՐ. ՍՊԱՐԱՊԵՏԵԱՆԻ
ԼՈՅՍ ԵՆ ՏԵՍԵԼ

Մօսկվայի ուսուցիչների ժողովածուները I, II, III, IV տարիների համար և Շապօշնիկովի ու Վալցովի ժողովածուները V և VI տարիների համար փոխադրած և յարմարեցրած հայոց դպրոցների ծրագիրներին։

1. Թւաբանական խնդիրներ եւ օրինակներ	I տարվ. դասընթ.	առանձ. գրքոյ. գ. է			12 կ.
2. » »	» Ա. պ.	I և II տ. դասընթ.	միասին	Գ. տպ. »	30 կ.
3. » »	» Բ. պ.	III տ. դասընթ.		Գ. տպ. »	30 կ.
4. » »	» Գ. պ.	IV տ. դասընթ.		Բ. տպ. »	30 կ.
5. » »	» Դ. պ.	V տ. դասընթ.			40 կ.
6. » »	» Ե. պ.	VI տ. դասընթ.			50 կ.
7. Ձեռնարկ թւաբանութեան հայոց դպրոցների համար					50 կ.

Գումարով գնողներին բաւարար զեղչ։
Դիմել Թիֆլիս՝ Абасъ Абадская площадь Артему Спарапетяну և կամ «ԳՈՒՏՏԵՆԲԵՐԳ» գրախանութը Тифлисъ, книжный магазинъ „Гуттенбергъ". և այլ գրախանութներին։
(կ. ե.) (օ. մ.) 6—2

ՅՈՒԼԻՍԻՆ ԼՈՅՍ ԿԸ ՏԵՍՆԻ
Ստ. Լիսիցեանի, Յովհ. Թումանեանի եւ Լ. Շանթի
ԿԱԶՄԱԾ
ԼՈՒՍԱԲԵՐ
ՀԱՅԵՐԷՆԻ ԴԱՍԱԳԻՐՔ

Երկրորդ տարի — Գինը 45 կ.
Առաջին տարի — Գինը 30 կ.

Գլխաւոր պահեստը՝ Թիֆլ. „ԳՈՒՏՏԵՆԲԵՐԳ" գրավաճառանոցում
Тифлисъ, книжный магазинъ „Гуттенбергъ"
Բագու՝ „Сотрудникъ"
(օ. մ.) 10—6

Տէլէֆօն 79—58 Կառավարութիւնից բոյլատրված Նէվսկի, 34
ԿՐԿՆՈՂԱԿԱՆ
ԱՏԱՄՆԱԲՈՒԺԱԿԱՆ ԿՈՒՐՍԵՐ

ատամնաբուժութեան մէջ (թէօրիա, գլխաւորապէս պրակտիկա), բժիշկների, և ատամնաբուժների համար։ Ցուցակագրվել, տեղեկութիւններ և մանրամասն պրօսպեկտ ստանալ կարելի է Բ. Գաուխմանի եւ Գօլդենդսկու ատամնաբուժարանում, Նէվսկի 34։ կատարելագործվելու օպերացիաների և 3—3

ԿԱՍԿԱՐԱ-ՄԻԴԻ
Պիլիւլներ, ֆրանսիական ժողովրդական միջոց
ՍՈՎՈՐԱԿԱՆ ԱՄՐՈՒԹԵԱՆ ԴԷՄ
Չափը.—2 պիլիւլ երեկոյեան պառկելիս։ Կասկարա-միդին չէ առաջացնում ոչ փորացաւ, ոչ սիրտ-խառնուք, ոչ էլ լուծողութիւն։
Դեղատուն—Midy, 113, Faubourg St. Honoré, Պարիզ։
ՌՈՒՍԱՍՏԱՆԻ ԳԼԽԱՒՈՐ ԴԵՂԱՏՆԵՐՈՒՄ։
(7, 17, 27) (165951) 24—21

Типографія „Экономія" Ав. Мугдусіакопова съ С-ми Большая Ванкская ул. № 3.